Бутун дунё пролетарлари, бирлашинг!

СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети, Ўзбекистон ССР Олий Совети ва Министрлар Советининг органи

ГАЗЕТА 1918 ЙИЛ 21 ИЮНДАН ЧИҚА БОШЛАГАН ◆ 11 июль 1968 йил, пайшанба ◆ № 160 (14.022). ◆ Баҳоси 2 тийин.

ҲИНДИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ПРЕЗИДЕНТИ МОСКВАДА

РЕСПУБЛИКА МАКТАБЛАРИ ЯНГИ ЎҚУВ ЙИЛИГА ШАЙ ҚИЛИНМОҚДА

ПАХТА ДАЛАЛАРИДА МЎЛ ҲОСИЛ ТЎПЛАШ УЧУН КУРАШ ҚИЗҒИН ТУС ОЛДИ

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ, СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ ВА ВЦСПСНИНГ 1968 ЙИЛ 5 ИЮЛДА ҚАБУЛ ҚИЛГАН ҚАРОРИ

СССР ҚОРА МЕТАЛЛУРГИЯ КОРХОНАЛАРИДА ИШЛАБ ТУРГАН ВА ЯНГИДАН ФОЙДАЛАНИШГА ТОПШИРИЛАЁТГАН АГРЕГАТЛАРНИНГ ЛОЙИҲА ҚУВВАТЛАРИНИ ТЕЗРОҚ ЎЗЛАШТИРИШ УЧУН СОЦИАЛИСТИК МУСОБАҚАНИ АВЖ ОЛДИРИШ ЮЗАСИДАН ҒАРБИЙ СИБИРЬ МЕТАЛЛУРГИЯ ЗАВОДИ КОЛЛЕКТИВИНИНГ ТАШАББУСИ ТЎҒРИСИДА

1. СССР қора металлургия корхоналарида ишлаб турган ва янгидан фойдаланишга топширилаётган агрегатларнинг лойиҳа қувватларини тезроқ ўзлаштириш учун мусобақани авж олдириш юзасидан Ғарбий Сибирь металлургия заводи коллективининг ташаббуси маъқуллансин.

2. СССР Қора металлургия министрлигига, металлургия саноати ишчилар касаба союзининг Марказий Комитетига, министрликларга ва саноатнинг бошқа тармоқлари касаба союзларининг Марказий Комитетларига шу қимматли ташаббусни кенг ёйиш, агрегатлар, участкалар, цехларнинг юксак унум билан ишлаши учун зарур шароит яратиш ва саноат корхоналарида лойиҳа қувватлари ўзлаштирилишига тўғаноқ бўлиб турган сабабларга барҳам бериш юзасидан конкрет тадбирларни амалга ошириш, мамлакатимизнинг илғор корхоналарида қувватларни муддатидан илгари ўзлаштириш юзасидан орттирилган тажрибалардан яхшироқ фойдаланиш чораларини кўриш топширилсин.

3. Иттифоқдош республикалар Компартиялари Марказий Комитетлари ва Министрлар Советларига, партия, совет, касаба союз ва комсомол ташкилотларига саноат корхоналарида агрегатлар ва цехларнинг лойиҳа қувватларини ўзлаштириш муддатларини қисқартириш учун меҳнаткашлар коллективларини сафарбар этиш юзасидан ташкилотчилик ва оммавий-сиёсий ишлар ўтказиш, бу муҳим ишга ҳар томонлама ёрдам кўрсатиш тавсия этилсин.

КПСС МАРКАЗИЙ КОМИТЕТИ — СССР МИНИСТРЛАР СОВЕТИ — ВЦСПС

МАКТАБ ИШИ — УМУМХАЛҚ ИШИ

КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежнев ўқитувчиларнинг Бутуниттифоқ съездида сўзлаган нутқида мактаб иши — партия, давлат иши эканлигини яна бир бор уқтириб ўтди. Дарҳақиқат, мактаб ва ўқитувчи — халқимиз ва партиямизнинг чинакам иззат-эҳтиромига сазовор бўлган номлардир. Республикамиз ўқитувчилар армиясидан уч кишининг яқинда Социалистик Меҳнат Қаҳрамони деган шарафли номга эга бўлганлиги ҳам бунинг ёрқин далилидир.

Ёш авлодни коммунистик руҳда тарбиялашга даъват этилган мактабларимиз ҳаётидаги ҳозирги энг муҳим масала янги ўқув йилига шай бўлишдир. Кенг жамоатчилигимиз, халқ маорифи, партия ва совет ташкилотлари ҳозирги кунда мактабларни янги ўқув йилига тайёрлаш масаласига эътиборни қаратмоқдалар.

Мактабларни янги ўқув йилига тайёрлаш иши эса юқорида айтиб ўтилганидек давлат аҳамиятига эга бўлган вазифадир. КПСС XXIII съезди ҳужжатларида ҳам, партия ва ҳукуматимизнинг кейинги қарорларида ҳам онгли, юксак билимли ва ҳар томонлама камол топган коммунизм қурувчисини тарбиялаб етиштиришда мактабнинг роли гоят даражада ортганлиги таъкидлаб ўтилди. Съезд қарорларида ҳамда КПСС Марказий Комитети ва Совет ҳукуматининг «Ўрта умумий таълим мактаблари ишини янада яхшилаш чоралари тўғрисида» қабул қилган қарорида мактаблар ҳамда халқ маорифи ҳаёти билан алоқадор бўлган бошқа ташкилот ва муассасалар зиммасига катта масъулиятли вазифалар юкланди.

Ҳар бир янги ўқув йилини мактабларнинг янгидан туғилиши, десак хато бўлмайди. Чунки йилига республикамиз мактабларидаги биринчи синфларга минг-минглаб жажжи болалар кириб келадилар. Кечаги кун бугунгисига айнан ўхшамаганидек, ҳар бир ўқув йилида педагогика коллективлари олдида ҳам янги вазифалар, ҳаётий ташвиш ва муаммолар пайдо бўлади. Ана шундай пайтда мактаб, оила ҳамда кенг жамоатчилик баҳамжиҳат иш олиб борсагина кўзланган мақсадга эришиш мумкин.

Мактабларни янги ўқув йилига тайёрлаш ҳам худди ана шундай бир ёқадан бош чиқариб ҳаракат қилишни талаб қилади. Бу зарур, кечиктириб бўлмайдиган катта ишга жиддий ёндошган, жон куйдирган, кишиларни сафарбар қилолган партия, совет ташкилотлари, халқ маорифи органлари ҳозирнинг ўзидаёқ ўз шаҳарлари, районларидаги мактабларни 1968 — 1969 ўқув йилига тахт қилиб қўйдилар.

Мактабларни янги ўқув йилига тайёрлашда Самарқанд ва Наманган областлари партия, совет, комсомол ташкилотлари, халқ маорифи органлари ва бутун жамоатчиликнинг кўрсатган ташаббуси, айниқса диққатга сазовордир. Улар мактабларни янги ўқув йилига ҳозирлашда бутун имкониятлардан, ички резервлардан моҳирона фойдалана билдилар ва бу билан ёш авлод ҳақида қилаётган ғамхўрликларини янада кучайтирдилар.

Кўпгина оталиқ ташкилотлари ҳамда колхоз ва совхозлар мактабларни ремонт қилиш, янги мактаблар қуриш ишида чинакамига жонбозлик кўрсатмоқдалар. Бунга мисол қилиб Каттақўрғон районидаги «Правда», «Чимбойобод» колхозлари ва «Каттақўрғон» совхозини, Сурхондарё область Жарқўрғон районидаги «Ленин йўли» совхози ҳамда «Социализм» колхозини, Бухоро шаҳридаги кўпгина оталиқ ташкилотлар ва биринчи навбатда «Трестгазпромстрой» коллективи ва бошқаларни келтириш мумкин. Бу корхона ва коллективлар ихтиёридаги мактабларнинг барча синф хоналари, ўқув лабораториялари, ўқув кабинетлари аллақачонок намунали ремонтдан чиқарилди. Ҳозир эса болаларга ўқув қуроллари ва дарсликлар тарқатилмоқда.

Аммо республикамизнинг ҳамма ерида ҳам аҳвол шундай кўнгилдагидек деб бўлмайди. Кўпгина область ижроия комитетлари, халқ маорифи органлари мактабларни янги ўқув йилига тайёрлаш ишига суст ташлик билан қарамоқдалар. Айниқса Сирдарё, Фарғона областлари ва Қорақалпоғистон АССР даги айрим шаҳар ва районларда аҳвол ачинарли.

Ёш авлодни замонга муносиб қилиб тарбиялаш — бевосита келажак ҳақида қайғуриш демакдир. Ленин мана шу муҳим кўрсатмалар ҳамма вақт, ҳамма жойда юқори талаблар даражасида бажарилаётир, деёлмаймиз. Масалан, маориф ишлари сифатини кўтаришнинг зарур омили бўлган замонавий янги мактаблар қуриш масаласини олайлик. Бу соҳа ҳам айрим қурилиш ташкилотларининг айби билан йилда-йилда бўлиб қоляпти. Халқ хўжалиги планида 1968 йилнинг биринчи ярмида республикамиз бўйича 9944 ўринли янги мактаб бинолари қурилиши кўзда тутилган. Ваҳолонки, бу иш ҳам анча суст ташлик билан бажарилмоқда. Бу соҳада «Главташкентстрой» қурилиш ташкилоти, айниқса ўз вазифасини яхши уддаламаяпти.

Янги ўқув йилида республикамиздаги 6900 га яқин ўрта умумий таълим мактабларида 2 миллион 800 мингдан ортиқ бола шуғулланади, фан асосларини ўрганиб, келажакка дадил қадам ташлайди. Шунинг учун ҳам республикамиздаги барча мактаблар ремонтини ва қурилишини ўз вақтида тугаллаш — маориф соҳасида эришадиган келгуси ютуқларимизнинг мустаҳкам гаровидир. Жойлардаги партия, совет, касаба союз, комсомол ташкилотлари, қурилиш муассасалари ва халқ маорифи органларининг раҳбарлари мана шу масъулиятли партиявий вазифани доимо ёдда тутишлари ва уни бажаришлари зарур.

Ўзбекистон ССР Маориф министрлиги зиммасида ҳам қатор вазифалар турибди. Ҳали аксари жойларда ўқувчиларни дарсликлар ва тегишли ўқув қуроллари билан таъминлаш масаласида оқсоқ қолияпти. «Ўқитувчи» нашриёти эса кўпинча дарсликларни ўз вақтида тўла тиражда босмадан чиқариб беролмаяпти. Баъзи мактабларда физкультура, меҳнат, математика ва бошқа фанлар бўйича мутахассис ўқитувчилар етишмайди. Бу ҳол ўз навбатида ўша жойлардаги ўқув-тарбия ишлари сифатининг пасайиб кетишига сабаб бўлмоқда.

Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети ва республика Министрлар Советининг мактабларни янги ўқув йилига шай қилиб қўйиш ҳақидаги яқинда қабул қилган қарорида ҳам янги ўқув йилини муносиб кутиб олишга доир муҳим тадбирлар белгилаб берилган. Шунинг учун ҳам бу иш билан алоқадор бўлган ташкилотларнинг барчаси янги ўқув йили бошлангунга қадар бутун чораларни кўришлари, мактаб ва таълим-тарбия ишига сал бўлса-да ҳалал берадиган ҳар қандай нуқсонларни бартараф этишлари, бу йўлда чинакамига жон куйдиришлари зарур.

Беш йиллик вахтасида

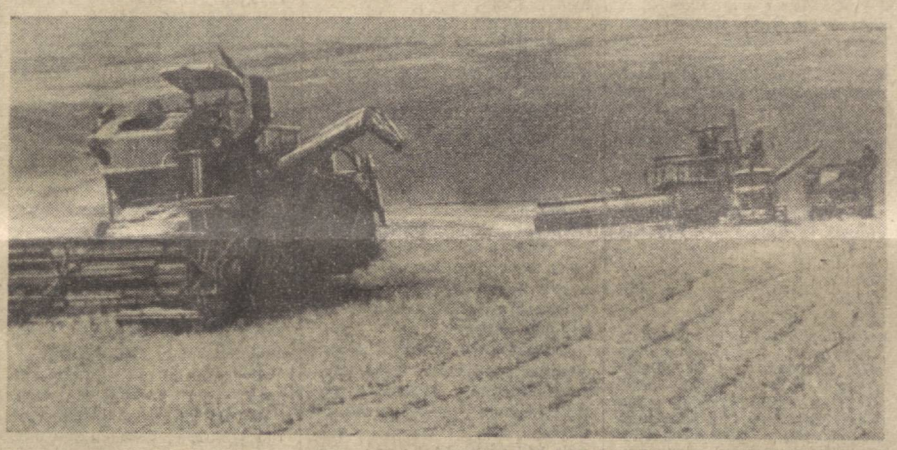

Хатирчи районидаги «Олтинсой» совхозининг ғаллакорлари бу йил 7200 гектар майдонда мўл ғалла ҳосили етиштиришга эришдилар. Улар давлатга 3600 тонна дон етказиб бериш мажбуриятини олишган. Совхозда давлатга дон етказиб бериш қизғин давом этмоқда. Юқоридаги суратда: (чапдан) 4- бўлим ғаллачилик бригадасининг бошлиғи Э. Эргашев, совхоз партия комитетининг секретари Э. Асқаров ва совхоз агрономи М. Шукуров ўртоқлар етиштирилган мўл ғалла ҳосилини кўздан кечиришмоқда. Пастдаги суратда ўрим пайти.

З. Барноев фотоси.

РАСМИЙ ХАБАРЛАР

ДУСТЛИК КЕЧАСИ

Ҳиндистон Президенти доктор Зокир Ҳусайннинг Совет Иттифоқида бўлиши муносабати билан ўтказилган кеча Совет Иттифоқи ва Ҳиндистон халқлари ўртасидаги мустаҳкам дўстликнинг ёрқин намойишига айланди. Кеча Москва Давлат университетининг Ленинские горидаги мажлислар залида 9 июлда бўлиб ўтди.

Президиумда олий меҳмон билан бирга КПСС Марказий Комитети Сиёсий бюроси аъзоси, РСФСР Министрлар Советининг Раиси Г. И. Воронов, бошқа совет давлат ва жамоат арбоблари бор эдилар.

Совет-Ҳиндистон маданий алоқалар жамиятининг президенти Н. В. Цицин ўз нутқида совет кишиларининг меҳнатсевар ва талантли ҳинд халқига нисбатан энг дўстона ва самимий ҳис-туйғуларини изҳор этди.

Москва Давлат университетининг ректори, академик И. Г. Петровский доктор Зокир Ҳусайнни табриклаб айтдики, совет кишилари уни фақат давлат бошлиғи сифатидагина эмас, балки шунингдек, атоқли олим деб ҳам биладилар. Доктор Зокир Ҳусайннинг тарих, экономика, адабиёт ва педагогика соҳасидаги асарлари бутун дунёга машҳурдир. Москва Давлат университетининг илмий кенгаши, деди И. Г. Петровский, фан соҳасидаги хизматлари учун Зокир Ҳусайнни фахрий докторликкга сайлашга қарор қилди.

Кеча иштирокчилари доктор Зокир Ҳусайн нутқини қизғин кутиб олдилар.

ҲИНДИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ ШАРАФИГА

СССР Олий Совети Президиуми ва СССР ҳукумати 9 июлда қабул маросимлари уйида Ҳиндистон Республикасининг Президенти доктор Зокир Ҳусайн шарафига нонушта зиёфат уюштирдилар.

Зиёфатда Н. В. Подгорний, А. Н. Косигин, Г. И. Воронов, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, бошқа совет давлат арбоблари ҳозир бўлдилар.

Зиёфат вақтида СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорний билан Ҳиндистон Республикасининг Президенти доктор Зокир Ҳусайн дўстона нутқ сўзладилар. (ТАСС).

Н. В. ПОДГОРНИЙ ВА А. Н. КОСИГИН ҲИНДИСТОН ПРЕЗИДЕНТИ ДОКТОР З. ҲУСАЙН БИЛАН СУҲБАТЛАШДИЛАР

СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорний ва СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигин СССР Олий Совети Президиуми билан СССР ҳукуматининг таклифига биноан, расмий визит билан Совет Иттифоқига келган Ҳиндистон Президенти доктор Зокир Ҳусайн билан 9 июлда Кремлда учрашдилар.

Ошкора ва дўстона вазиятда ўтган суҳбат вақтида Совет раҳбарлари билан Президент доктор Зокир Ҳусайн Совет—Ҳиндистон яхши қўшничилик муносабатларининг аҳволи ҳамда совет—Ҳиндистон дўстлигини янада ривожлантириш ва мустаҳкамлаш учун мавжуд имкониятлардан фойдаланиш тўғрисида фикрлашиб олдилар. Халқаро аҳволнинг баъзи актуал масалалари ҳам кўриб чиқилди. (ТАСС).

ЯКУНЛОВЧИ СУҲБАТ

10 июлда КПСС Марказий Комитетининг Бош секретари Л. И. Брежнев, СССР Олий Совети Президиумининг Раиси Н. В. Подгорний ва СССР Министрлар Советининг Раиси А. Н. Косигиннинг Бирлашган Араб Республикаси Президенти ва Араб Социалистик Иттифоқининг Раиси Жамол Абдил Носир билан якунловчи суҳбати бўлди.

Дўстона ва самимий вазиятда ўтган суҳбат вақтида ҳар иккиси томонни қизиқтирган масалалар юзасидан фикрлашиб олиш давом эттирилди. (ТАСС).

ЖАМОЛ АБДИЛ НОСИР МОСКВАДАН ЖЎНАБ КЕТДИ

10 июлда Совет Иттифоқи пойтахтининг аҳолиси Бирлашган Араб Республикасининг Президенти ва Араб Социалистик Иттифоқининг Раиси Жамол Абдил Носирни самимий кузатиб қолди.

Олий меҳмонни Внуково аэродромида Л. И. Брежнев, А. Н. Косигин, К. Т. Мазуров, Н. В. Подгорний ўртоқлар ва бошқалар кузатиб қолдилар.

Жамол Абдил Носир билан бирга унинг ҳамроҳлари ҳам Югославияга жўнаб кетдилар. (ТАСС).

Сўз — илғор пахтакорларга

ҚАЙНОҚ ДАМЛАР

Ҳозирги долзарб кунлар хирмоннинг баракали бўлишини таъминлашда ҳал қилувчи роль ўйнайди. Ҳақиқий пахтакор шу қизғин кунларда ғўзани меҳр ва ихлос билан парвариш қилиб, мўл ҳосил тўплаш ҳамда уни сақлаб қолишга эришади. Биз ҳам бутун диққат-эътиборимизни, куч-ғайратимизни шу мақсадга қаратмоқдамиз.

835 гектар пахта майдонининг ҳар гектаридан 40 центнердан ҳосил етиштиришга аҳд қилганмиз. Бу мажбурият реал имконият асосланган. 1964 йилда гектаридан 26 центнердан, ўтган йили эса, 36,2 центнердан хирмон кўтарилди. Бу йил 40 центнерли марра эгалланиши шубҳасиз. Ҳосилнинг чўғи, пахтакорларнинг жасорати шуни кўрсатиб турибди.

Ҳозиргача ғўзалар уч марта сифатли культивация қилинди. Экиш олдидан солинган минерал ўғит ва гўнг аралашмаси ёш ўсимликнинг амалини тезлатган эди. Биз ғўзаларга суғоришдан олдин озиқ берганимизда тупроқ шароитини, ўсимликнинг аҳволини эътиборга олдик, ўғит нормасини шунга қараб белгиладик. Деярли ҳамма далага «шарват» оқизилди. 22 июнда бўлиқ ғўзалар гул кўрсатган эди, ҳозир ғўзалар ялпи гуллаб, ҳосилга кираяпти.

Ҳосил тўплаш даврида ғўзани агротехника талаблари асосида парвариш қилиш, айниқса озиқлантириш ва суғоришни сифатли ўтказиш, тупроқни қотирмай юмшоқ ҳолда сақлаш, ҳашарот тарқалишига сира йўл қўймаслик ғоят муҳим эканлигини англаб, ана шу ишларни диққат марказида тутмоқдамиз.

Мавжуд 21 трактор культиватори далада жавлон уряпти. Қодир Азимов, Отабой Ваисбобоев, Самандар Искандаров каби моҳир механизаторлар ўзлари пахта терадиган далалардаги ғўза қатор ораларини ишлаётирлар. Уларнинг ҳар бири ҳозиргача 400-450 гектар майдондаги ғўзани культивация қилди. Мусобака натижаси ҳар ўн кунда якунланиб, 60 гектар ва ундан ортиқ майдонда культивация ўтказган механизаторга вимпел ва 15 сўм пул мукофоти бериб борилмоқда.

Тажрибали деҳқонлардан танланган 70 сувчи кечаю-кундуз ғўзага оби-ҳаёт тараяпти, ўсимликни яшнатяпти. Норма кундузи 0,6 гектар, кечаси 0,5 гектар қилиб белгиланди. Нормани бажарган сувчига 3 сўм 10 тийин иш ҳақи, юқори сифатни таъминлагани учун 20 процент қўшимча ҳақ билан 3 сўм 70 тийин тўланяпти. Пирнафас Қодиров Урозгул Салоева каби уста сувчилар мусобақа илғорлари safida бораётирлар.

Коммунист Рўзимат Саидов, Матёқуб Абдураҳимов ўртоқлар бошлиқ бригадалар 50 центнерли довонни кўзлаяптилар. Бу бригадаларда ғўза парвариши намунали ташкил этилган. Вақти соатида культивация қилиниб, озиқ, сув берилаётганлиги туфайли ўсимликда ҳосил нишоналари тобора кўпаймоқда.

«Сифат, сифат ва яна сифат учун» деган шиор дала ишларида муҳим шарт қилиб қўйилган. Агрономлар Отабой Қурбонов, Ҳожи Бекчонов ҳамда бригада бошлиқлари ишнинг сифати устидан қаттиқ назорат ўрнатганлар. Ҳар бир механизатор ва сувчининг ишига баҳо беришда аввало сифат эътиборга олинади.

Далада ишлаётганлар тўғрисида яқиндан ғамхўрлик қилинмоқда. Дала шийпонлари колхозчиларнинг ором-ҳоҳига айланган. Иссиқ овқат, чой, мева-чева муҳайё. Маданий дам олиш учун қулайликлар яратилган. Маданий-маиший хизмат кўнгилдагидек уюштирилганлиги меҳнат унумдорлигини оширишда муҳим роль ўйнаяпти.

Ўрни келганда, диққатга сазовор бир фактни қайд қилиб ўтмоқчимиз. Биз ялпи ҳосилни ер майдонини кенгайтириш йўли билангина эмас, балки ҳосилдорликни ошириш ҳисобига ҳам кўпайтирмоқдамиз. 122 гектар ер паррандачилик фабрикаси қуришга, 75 гектар майдон район марказига ажратиб берилгач, пахта майдонимиз камайди, бунинг ўрнини қўриқ ер очиш билан ҳам тўлдириб бўлмади. Лекин ер майдони камайган шароитда ҳосилдорликни ошириш туфайли ялпи ҳосилнинг камайишига йўл қўймадик. 1964 йилда 957 гектар майдондан 2747 тонна пахта топширган бўлсак, ўтган йили 835 гектар майдондан 3002 тонна «оқ олтин» йиғиштириб олиб, эл хазинасига армуғон этдик. Бу йил эса ялпи ҳосилни 3340 тоннага етказишга қатъий бел боғлаганмиз.

40 центнерли юксак маррани эгаллаш шу долзарб кунлардаги ғайрат-шижоатимизга боғлиқдир. Колхозимиз аъзолари ғайратга ғайрат қўшиб ишлаб, ваъдага албатта вафо қиладилар.

Э. НУРУЛЛАЕВ.
Урганч районидаги «Победа» колхозининг раиси.

М. МУХТОРОВ,
колхоз партия комитети секретари.

ҒАРБИЙ СИБИРЬ МЕТАЛЛУРГЛАРИНИНГ ТАШАББУСИ

Ғарбий Сибирь металлургия заводининг коллективи янгидан ишга туширилаётган асосий металлургия агрегатларининг лойиҳада белгиланган қувватларини муддатидан илгари ўзлаштириш юзасидан ўз зиммасига социалистик мажбуриятлар олди.

Бу мажбуриятларда КПСС XXIII съездининг қарорларида қора металлургияни юксак суръатлар билан ривожлантириш кўзда тутилганлиги таъкидлаб ўтилади. Бу программани амалга оширишда Ғарбий Сибирь металлургия заводи муҳим роль ўйнайди. Бу завод биринчи навбатининг қурилиши асосан шу беш йилликда тамомланиши керак.

Ғарбий Сибирь металлургия заводи коллективи В. И. Ленин туғилган куннинг юз йиллигини муносиб нишонлашга интилиб, шу беш йилликда заводда ишга туширилаётган барча асосий металлургия агрегатларининг лойиҳада белгиланган қувватларини муддатидан илгари ўзлаштиришга қарор берди. Металлурглар 3- домна печининг лойиҳадаги қувватларини, 1- .2- конверторларнинг ва «250-1» майда сорт станни олти ой мобайнида, ёки нормада кўзда тутилганидан беш баравар тезроқ ўзлаштириш мажбуриятини олдилар. 3- агломашина ҳамда 4- 5- кокс батареялари қувватларини ўзлаштириш муддатини уч баравар. 3- конвертор қувватларини ўзлаштиришни икки баравар қисқартиришга қарор берилди.

Ғарбий Сибирь металлургия заводи коллективи ҳар бир ишчининг механизмлар, ускуналарни ва агрегатларни бошқариш автоматика системаларини яхшироқ ўрганиши ва қисқа муддатда ўзлаштириши учун, уларнинг узлуксиз ва барқарор ишлашини таъминлаш учун социалистик мусобақани авж олдиришга қарор берди.

Лойиҳадаги қувватларни ўзлаштириш муддатларининг нормадагига нисбатан қисқартирилиши шу беш йилликнинг ўзидаёқ ишга туширилаётган агрегатлардан анча кўп маҳсулот олишга имкон беради. Бу қўшимча маҳсулот 480 минг тонна чўян, 400 минг тоннага яқин пўлат, 120 минг тонна прокатдан иборат бўлиб, маҳсулотни реализация қилишдан кутиладиган фойданн 7,5 миллион сўмдан зиёд оширади.

Ғарбий Сибирь металлургия заводи коллективи мамлакатимиз металлургларига мурожаат қилиб, ишлаб турган ва янгидан ишга туширилаётган агрегатларнинг лойиҳадаги қувватларини тезроқ ўзлаштириш учун, Ватан металлургиясини юксак суръатлар билан ривожланишини таъминлаш учун мусобақани кенг авж олдиришни таклиф қилди.

Ғарбий сибирликлар қурилиш, монтаж, лойиҳалаш ташкилотлари, машина ускуналарни тайёрловчи заводлар коллективларини янги объектларни ўз вақтида ва комплекс ишга туширишни учун зарур бўлган ҳамма ишларни қилишга киришдилар. Бу эса, объектларнинг қувватларини қисқа муддатда ўзлаштириш учун қулай шароит яратиб беради. (ТАСС).

Ўқув йилига тайёр

Термиз райони Сурхондарё областида биринчи бўлиб мактаблар ремонтини тугаллади. Барча 49 мактаб биноси ўқувчиларни қабул қилишга тайёр, 15 ишлаб чиқариш устахонаси қуриб битказилди, ўқитувчиларнинг уйлари ремонт қилиб берилди.

«Коммунизм» ва Жданов номли колхоз аъзоларининг болалари ажойиб туҳфа олдилар. Бу ерда хўжаликларнинг маблағлари ҳисобига янги типовой мактаб бинолари қурилди. Район колхозлари янги ўқув йили бошлангунга қадар яна тўртта ўқув биносини фойдаланишга топширадилар.

(ЎзТАГ).

Пишиқчилик бошланди. Мева-чева бирин-кетин етилиб ранг олиб пишмоқда. Янгийўлдаги консерва заводи коллективи ҳам ёз неъматларини соз ишлаб, аҳолига манзур бўладиган маҳсулотлар тайёрламоқда. Бу ерда шу кеча кундузда мева-чева ҳамда сабзавотлардан консервалар тайёрлашга киришилди. Чапдаги суратда: тайёр маҳсулотлар омборида ишчи Шура Меметова билан технолог И. Литвин ўртоқлар янги ишлаб чиқарилган консерваларни кўздан кечирмоқдалар. Ўнгдаги суратда: сабзавот цехида бодринг консервалари тайёр бўлиб чиқмоқда. Янгийўллик консервачилар беш йиллик учинчи йили топшириқларини муваффақиятли бажариш учун оширилган мажбуриятлар қабул қилишган. Бу йил улар камида 30 миллион банка турли хил консервалар ишлаб чиқариш ва аҳолига етказиб бериш тадбирларини кўрмоқдалар. Мажбуриятга яраша меҳнат қилиш натижасида 6 ойлик план муваффақиятли бажарилди. Июль ойида ҳам топшириқлари ортиғи билан адо этилаётир.

И. Глауберзон фотолари.

Қишлоқ қурилиши масалалари

ДИД БИЛАН ҚУРИНГ

Деҳқон топар-тутарига яраша яхши яшашни ўйлаб қолди. Колхоз правлениесига арз билан келувчилар ҳозир уй қуриш учун участка, ёғоч, шифер, цемент, пишиқ ғишт сўрайди.

Дарҳақиқат эҳтиёж, ўсиш-ўзгайиш катта. Деҳқонда ҳам зиёличасига яшаш истаги туғилган. У аллақачон кўримсиз, гувалак уйларда туришдан воз кечган. Деҳқон янги уй қурсам дейди! Шунинг учуни бугунги қишлоқнинг қиёфаси жуда тез ўзгаряпти. Қурилиш қўлами аввалги йиллардагига нисбатан беқиёс даражада кенгайиб кетди. Беш йилликнинг ўтган икки йили ичида Андижон областида капитал қурилиш ҳажми 49 процент ошди Уй-жой қурилишига сарфланадиган капитал маблағ эса 50 процент кўпайди.

Шаҳар билан чирой талашадиган обод ва кўркам қишлоқлар тобора кўпайиб боряпти. Хўжаобод районидаги «Ширмонбулоқ» колхоз қишлоғи бамисоли шаҳарга ўхшайди. Тартиб билан қурилган ва қурилаётган типовой уйлар қишлоқнинг ҳусни-жамолини очиб юборди. Қишлоқдаги 700 хўжаликнинг учдан икки қисми замонавий уйга кўчиб чиқди. Ширмонбулоқликлар ҳар йили 50-60 тадан ажойиб уй қуриб олишади. Қандай қилиб?

— Ҳашар йўли билан ҳам, колхозлараро қурилиш ташкилотлари ёрдами билан ҳам, — дейди колхоз раиси Назир Сулаймонов, — қўлбола усталаримиз кўп. Болгарча усулда пишиқ ғишт тайёрлашни ўрганиб олганмиз. Жуда арзонга тушяпти.

Москва районидаги «Правда Востока», Киров номли, Хўжаобод районидаги Димитров номли, Избоскан районидаги Охунбобоев номли, «Шарқ юлдузи», «Партия ХХ съезди» каби қатор қайта қурилган колхоз қишлоқлари борки, улар шаҳар типидаги посёлкалардан қолишмайди.

Эътироф этайлик: бош план асосида қурилаётган хушҳаво, хушманзара қишлоқлар билан бирга кўримсиз қишлоқлар ҳам бор. Область бўйича олганда, қишлоқ қурилишининг бугунги суръатлари талаб даражасидан анча орқада.

Областда ўрта ҳисоб билан ҳар йили 1,5 мингдан ортиқроқ типовой уй-жой қурилмоқда. Андижон областидаги барча қишлоқларни қайта қуриб чиқиш учун суръатни 10-15 баравар ошириш керак бўлади.

Колхозчи ҳонадонларнинг водопровод суви билан таъминланиши 10 процентни, газ билан таъминланиши эса 4 процентни ташкил этади. Колхозларда мактабгача тарбия ёшида бўлган болаларнинг кўпчилиги боғча ва яслиларга жалб қилинмаган. Мактабларнинг 50-60 процентигина типовой биноларга эга.

Қишлоқ қурилишининг бу қадар секин боришига сабаб нима? Ишга нималар тўсиқ бўляпти? Қишлоқларни қайта қуришни тезлаштириш учун нималар қилиш керак? Колхозлараро қурилиш ташкилотлари ўзини оқлаяптими, уларга қандай эътирозлар бор? Биз ана шу саволлар билан мутахассисларга, қишлоқ қурувчиларига, колхоз раҳбарларига мурожаат қилдик. Мана улар нималар дейишяпти:

Ҳаммага аёнки, қишлоқ қурилиши билан асосан колхозлараро қурилиш ташкилотлари шуғулланади. Андижон «Облколхозстрой», Ўзбекистон ССР Қишлоқ қурилиши министрлигига қарашли 24-трест каби махсус қурилиш ташкилотлари ишлаб турибди. «Облколхозстрой» трестида айтишларича, бу трест кейинги икки йил ичида 23 миллион 820 минг сўмлик қурилиш-монтаж ишларини бажарган. Ҳозирги талаб нуқтаи-назаридан қараганда бу жуда оз.

Қишлоқ қурувчилари улкан ғалабаларга эришишлари мумкин эди. Аммо уларда қудратли иш қуроли оз. Машина-механизмлар етишмайди. Қурилишда ҳамон қўл меҳнати ҳукмрон. Бунинг устига қишлоқда малакали бинокорлар кам. Қурувчи кадрлар ўртасида қўнимсизлик ҳукм суряпти. Қишлоқларда қурувчи кадрлар тайёрлаш учун ҳунар мактаби очиш масаласи ҳанузгача ҳал бўлмаётир.

Бу масаланинг бир томони. Иккинчи томони шуки, ҳамма қурилиш ташкилотлари аравани баравар тортмайди. Областдаги 12 та колхозлараро қурилиш ташкилотидан 5 таси планни бажармайди. Айниқса, Избоскан, Бўз район колхозлараро қурилиш ташкилотларида аҳвол ёмон. Меҳнат яхши ташкил этилмаган, интизом бўш, ишда унум йўқ. Доимий ишловчи кадрлар кам.

Айрим колхозлараро қурилиш ташкилотлари молиявий жиҳатдан оғир аҳволга тушиб қолган. Чунки, заказчилар қурилиш ташкилотларидан 3 миллион сўм қарздор. Бундай аҳвол кўпроқ Избоскан, Ленин, Хўжаобод районларида рўй бермоқда.

— Қишлоқ қурилишининг юришиб кетмаётганига яна бир сабаб шуки, — дейди Хўжаобод районидаги Бобир номли колхознинг раиси Холмамат Жўраев, — қатор хўжаликлар, колхозлараро қурилиш бошқармаларига кўз тикиб якка тартибда ва колхоз йўли билан қуришни тўхтатиб қўйди. Бизнинг колхозимиз капитал қурилишга 500 минг сўм ажратишга қурби етади. Бошқарма 150-160 минг сўмликдан ортиқ ишни қабул қилолмаяпти.

Шуниси ачинарлики, у ўй ни қуриб қўйиб кетаверади. Монтаж ишларини бажариш учун бошқа ташкилотлар билан шартнома тузамиз. Уларнинг айримлари қуруқ ваъда беришга ўтиб олишган. Бунақада қишлоқ қурилишида бурилиш ясаб бўлармиди? Гапнинг ростини айтганда, колхозлараро қурилиш ташкилоти қураётган биноларнинг қимматга тушяпти. Сифати эса айтарли яхши эмас.

Раиснинг гапида жон бор. Буни қуйидаги мисолда яққол кўриш мумкин. Москва районидаги «Партия ХХ съезди» колхозида 144 бош қорамол сиғадиган бузоқхона қурилган. Орадан кўп ўтмай бинонинг томи қулаб тушадиган даражага келган. Сабаб: бинонинг томига чириган брак материаллар ишлатилган. Шу колхозда 6 та уйга хўл тахта ишлатилгани учун полининг оралари очилиб кетган ва ҳозир яроқсиз ҳолга келган. Шу райондаги «Ленинизм», Ленин районидаги Энгельс номли, К. Маркс номли колхозларда қурилган биноларга ҳам чириган материаллар ишлатилган.

Қўрғонтепа районида қилинган ишга қўшиб ёзиш фактлари содир бўляпти. Вилоят бўйича 31,3 минг сўм қонунсиз олинган. Хўжаобод, Москва районларида кўзбўямачилик йўли билан уриб қолинган маблағ 37,8—23,6 минг сўмни ташкил этади. Бундай мисолларни яна келтириш мумкин.

Қишлоқни қайта қуриш эски уйларнинг ўрнига шунчаки янгиларини қуриб қўяверди деган гап эмас. Гап эски қишлоқ ўрнида янги социалистик қишлоқ қуриш устида боради.

Аҳоли пунктлари обод ва зич бўлиши лозим.

Областдаги қатор хўжаликларнинг раҳбарлари бунга амал қилмаётирлар. Лойиҳасиз уй, жой қуришга узил-кесил чек қўйилгани йўқ. Областдаги мавжуд 145 колхознинг учдан икки қисми қишлоқ қурилишининг бош планига эга эмас.

Бу ўринда лойиҳалаш ташкилотларига жиддий эътирозларимиз бор. Ҳар жиҳатдан тўкис бўлган типовой лойиҳалар жуда кам борлари эса архитектура жиҳатидан паст савияда. Бирбирига ўхшаш, қишлоқ жамолини очмайдиган лойиҳаларнинг кимга кераги бор!?

— «Узгипросельстрой» ва «Узгипрозем» лойиҳалаш институти Андижон филиалларининг ходимлари ишлаб чиққан бош планларда бугунги қишлоқнинг кўркига кўрк қўшадиган оддий воситалар ҳисобга олинмайди, — дейди Избоскан районидаги Охунбобоев номли колхоз раиси Шарофиддин Сайфиддинов.— Бизга тузиб берилган бош планда мактаб, колхоз идораси қуриш кўзда тутилмаган. Қишлоқда мактаб қурмасликнинг иложи борми? Деҳқон уйи ёнида молхона, ўтинхона бўлмаслиги мумкинми, ахир. Лойиҳада булар кўзда тутилмайди. Натижада деҳқон янги типовой уйга кўчиб кириши биланоқ гувалакдан молхона, ўтинхона қуриб олишга мажбур бўляпти. Бу, қишлоқ юзига доғ бўлиб тушмоқда.

Эртани қишлоқни водопроводсиз ва газсиз тасаввур этиш қийин. Бу соҳада олиб борилаётган ишлар мутлақо қониқарсиз. Бу иш айниқса Москва, Хўжаобод, Қўрғонтепа, Избоскан ва Андижон районларида ёмон.

Бунинг устига мавжуд 400 та артезиан қудуғининг 30 проценти ташландиқ ҳолда ётибди.

Кейинги икки йил ичида областда 29 та мактаб, 374 та синфхона қурилди, холос. Областда ўқувчилар сони йилига 12 минг кишига кўпаймоқда. Мактаблардаги ўринлар сони эса аранг 9-10 мингтага ўсмоқда. Ҳозир 370 та мактабда 54 минг бола икки сменада ўқимоқда.

Қишлоқларда мактабгача тарбия муассасалари сони 416 тадан ошмайди. Шунга қарамасдан областда боғча-ясли қуриш плани эўрга 70 процент бажарилаётир. Даволаш муассасалари қурилиши ҳам талаб даражасида эмас. Колхозлардаги ички йўлларни тартибга солишда ҳам талай камчиликлар бор. Областда колхоз йўллари лойиҳасини тузиб берадиган ташкилотнинг йўқлиги катта қийинчиликлар туғдирмоқда.

Областда нуқул хўжалик ишлари билан ўралашиб қолиб, ободончилик, қурилишни унутиб қўяётган раислар ҳам бор. Андижон районидаги Энгельс номли колхоз иқтисодий жиҳатдан бақувват, бадавлат. Лекин колхоз раиси М. Солиев қишлоқ қурилишига эътибор бермайди. Бу қишлоқ ўн йил илгари қандай бўлса ҳозир ҳам ўшандай. Хўжаобод, Ленин, Бўз районларидаги Калинин номли (раиси М. Исматов), «Пахтакор» (раиси Ҳ. Мадраҳимов) «Партия XVII съезди» (раиси З. Обиддинов) колхозларида ҳам аҳвол худди шундай.

Қишлоқ қурилишига ҳам шаҳардагидек эътибор бериш вақти келди. Архитекторлар, колхоз ва совхоз раҳбарлари, область ва район қишлоқ хўжалик бошқармалари, ижроком раислари, қолаверса партия ташкилотлари ташаббусни ўз қўлларига олишлари, қишлоқ қурилишини бутун чоралар билан авж олдиришлари зарур.

А. ҚУРОНБОЕВ.
«Совет Ўзбекистони»нинг Андижон область мухбири.

ТЕХНИКАГА МУНОСАБАТ ШУМИ

Республикамизнинг қўпчилик колхоз ва совхозларида машина-трактор паркларининг аҳволи йил сайин яхшиланиб бормоқда. Машиналарни яхши сақлаш учун бостирмалар қурилиб, техникани асрайдиган майдонлар ташкил қилинган. Чунки техника халқ мулки, уни кўз қорачиғидай сақлаш ҳар бир совет гражданининг шарафли бурчи.

Лекин шу билан бирга қишлоқ хўжалик машиналарига нотўғри муносабатда бўлаётган, улардан унумли фойдаланмаётган, уларнинг сақланиши қониқарсиз бўлган хўжаликлар, афсуски, ҳали ҳам топилади. Айниқса, Фарғона области ва ҚҚ АССР колхоз ва совхозлари йил сайин такомиллашган техника билан таъминланишига қарамай, иш унуми пасаймоқда. Масалан, 1967 йилда Ленинград районидаги «Партия ХХII съезди» колхозида ҳар бир тракторнинг кундузги иш унуми 1964 йилдагига нисбатан 39 процент, Тўрткўл районидаги Димитров номли колхозда 15 процент пасайиб кетган.

Шу нарса ажабланарлики, қатор хўжаликлар мавжуд қишлоқ хўжалик техникасидан етарли фойдаланмаган. Шунга қарамай, яна эҳтиёжсиз, ортиқча машина сотиб олаверганлар. Фақат Фарғона областининг 11 та совхозида керагидан ортиқча 100 минг сўмлик техника бор. Уларнинг йиллик амортизацияси учун 15 минг сўм сарфланади.

Яна шундай бир кайфият одат тусига кириб қолмоқда. Баъзи ҳолларда техника носозлиги туфайли ёки ҳеч қандай сабабсиз бекор турав еради. Кўпгина хўжаликлар техника ремонтига етарли эътибор бермаётирлар. Техниканинг бекор туриш сабаблари текширилмайди.

Фарғона областида ва ҚҚ АССРда мавжуд тракторларнинг аҳволи ва ёнилғининг сарфланиши устидан етарли назорат ўрнатилмаган. Тракторчиларнинг ишини ҳисобга олиш варақасида қилинган иш ҳар куни қайд қилинмайди. Ёнилғи сарф қилинганига қараб эмас, белгиланган нормага қараб харажатлар ҳисобига кўшилади.

Тракторларнинг техника қаровида ўз вақтида ўтказилмаслиги, ремонт сифатининг пастлиги оқибатида улар қайта ремонт қилинади. Бу — қўшимча маблағ сарфлаш, ошиқча харажат деган гап. Ўтган йили Фарғона районидаги Х. Турсунқулов номли колхозда 73 та трактор 117 марта ва 9 та пахта териш машинаси 13 марта мураккаб ремонтдан чиқарилган. Кўринib турибдики, бу ерда «қўлдан кетгунча, эгасига етгунча» кабилида иш тутишган.

Нега шундай бўлмоқда? Ҳамма гап техникадан нотўғри фойдаланиш ва уни сақлашдаги хўжасизлик, машина-трактор паркига етарли эътибор берилмаетганлигидадир. Айрим колхоз ва совхозларда қишлоқ хўжалик машиналарини сақлаш қондалари кўпол равишда бузилмоқда. Оқибатда тракторлар муддатидан олдин ишдан чиқмоқда. Уларни ремонт қилиш учун кераксиз сарф-харажатлар бошланади. Шуни ҳам айтиш керакки, колхоз правлениелари техникани сақлаш учун жавобгар шахслар белгиламайди. Машина-тракторлар лой ва ёғлардан тозаланмай топширилавераді. Қабул қилиб олинганлиги ҳақида ҳеч қандай ҳужжат расмийлаштирилмайди.

Фарғона областида текширилган 789 машинанинг 59 проценти, ҚҚАССРда 863 машинанинг 44 проценти машина-трактор асрашнинг техникавий талабларига жавоб бермайди. Бултур Фарғона область совхозлари 23 турдаги 1297 та қишлоқ хўжалик машинасини ҳисобдан ўчиришди. Бунда шошма-шошардик оқибатидами, бепарволик натижасидами фойдаланиш муддати ҳали тугамаган машиналар ҳам ҳисобдан чиқарилган. Ишнинг охири нима бўлди? Кўпгина хўжаликлар моддий жиҳатдан каття зарар кўрди. Масалан, Ленинград районидаги Калинин номли совхозда 4 та «Т-28Х» трактори, 6 та «ХВС-1,2» пахта териш машинаси 5 йил ишлатилгани ҳолда ҳисобдан чиқарилган. Аслида улар 7-8 йил ишлатилиши керак эди.

Текшириш шуни кўрсатдики, Фарғона областидаги 8 та хўжалик 82,5 минг сўмлик машинани муддатидан олдин ҳисобдан чиқарган. Қорақалпоғистон АССР хўжаликларида эса 94 та трактор ва қишлоқ хўжалик машинаси айрим колхоз ва совхоз раҳбарларининг айби билан яроқсиз ҳолга келтирилган. Машиналар ҳисобдан чиқарилаётганда яхши текширилмайди, уларнинг фойдаланишга яроқли деталлари складларга топширилмайди.

Ана шундай ўзбошимчаликлар, масъулиятсизлик ва хўжасизликнинг рўй беришига асосий сабаб — машиналарнинг яроқли, ёки яроқсизлигини аниқлаш топшириб қўйилган шахслар ўз вазифаларига совуққонлик, эътиборсизлик билан қарашлари натижасидир. Хўжаликларда техникани ҳисобдан ўчириш комиссиядаги составига район ишлаб чиқариш бошқармаларидан вакиллар киритиш, улар ҳисобдан ўчиришга мўлжалланган машинанинг аҳволини аниқлашда комиссияга кўмаклашиш зарур. Район ишлаб чиқариш бошқармалари, «Ўзсельхозтехника» район бирлашмалари ҳозиргача бу муҳим давлат аҳамиятига эга бўлган ишга етарли эътибор бермаяптилар.

Техника — инсоннинг маданияти. Деҳқоннинг оғирини енгил қилаяпти. Бу ҳаммага аён. Чунки бундан бир неча йил аввал неч қуда ҳам уйма-уй юриб кўсак тарқатиларди. Эндиликда бу нарса ўтмиш бўлиб қолган экан, бу фан-техниканинг шарофати. Унинг деҳқон оғирини енгил қилаётганлигида.

Шунинг учун тракторни аварияси́з бошқараётган, уни яхши асраётган, ёнилғидан тежаб фойдаланаётган, малакали мутахассислар ва машина-трактор парки химатини намунали йўлга қўйолган, техникани ардоқлаётган колхоз ва совхозларни рағбатлантирайлик. Техникага етарли эътибор бермаётган, уни кадрламаётган раҳбарларга маъмурий жазо чораси қўллаш билан чекланмай, моддий таъсир ҳам ўтказиш вақти келганга ўхшайди. Хуллас, инсон ақлу-заковатининг маҳсули бўлган техникадан самарали ва оқилона фойдаланайлик.

А. Ф. НЕВЕСЕЛОВА.
Узбекистон ССР Халқ контроли комитетининг инспектори.

У. АБДУАЗИМОВ.
«Совет Узбекистони» мухбири.

МАТЕРИАЛЛАРИМИЗ ИЗИДАН

«АЛДАШ УЧУН БОЛА ЯХШИ»

«Совет Узбекистони» газетасининг 1968 йил 19 апрель сонида босилган юқоридаги сарлавҳали фельетонда Тошкент шаҳар халқ маорифи бўлимига қарашли баъзи болалар муассасаларидаги жиддий нуқсонлар очиб ташланган эди. Шу муносабат билан шаҳар халқ маорифи бўлимидан олинган жавобда бундай дейилади:

Геншириш да «Алдаш учун бола яхши» сарлавҳали фельетонда келтирилган фактлар тўла тасдиқланди. Ўз вазифасига масъулиятсизлик билан қарагани, иш фаолиятида жиддий нуқсонларга йўл қўйгани учун 345-болалар боғчасининг мудираси М. Хиной вазифасидан четлаштирилди. Шаҳар халқ маорифи бўлимининг кенгайтирилган совети шаҳардаги, жумладан Чилонзор районидаги барча мактабгача тарбия болалар муассасалари ишини яхшилашга қаратилган тадбирлар белгилади.

ОБЛАСТЬ ГАЗЕТАЛАРИ САҲИФАЛАРИДА

КЕЛИНГ, МУСОБАҚАЛАШАЙЛИК

«ЛЕНИН ЙЎЛИ». Самарқанд область Нарпай районидаги Охунбобоев номли колхоз бригадири Р. Эргашев билан Бухоро область Навоий районидаги «Нарпай» совхози бригадири Ҳ. Ибодовнинг юқоридаги сарлавҳали мақоласи газетхонларда катта қизиқиш туғдирди. Ҳар икки бригадир шундай аҳд-паймон қилишди

Бу йил гектаридан 45 центнердан «оқ олтин» хирмони кўтарамиз. Ҳар биримиз «зангори кема»да 200-250 тонна пахта терамиз. Шу мақсадда ёз жазирамасига бардош бериб, ғўзани машина теримига мослаб ўстиряпмиз. Парваришни пахта йиғим-терими бошлангунча давом эттирамиз..

Икки баҳодир бошлаган бу ватанпарварлик ташаббуси 45 центнерчилик ҳаракатини авж олдиришда муҳим омил бўлади.

КЕЛАЖАКНИ КЎЗЛАБ

«ХОРАЗМ ҲАҚИҚАТИ». Беш йилликнинг биринчи ярми ўтди, иккинчи палла ишларига гал етди. Шу рубрика остида берилган уч саҳифа материалла область меҳнаткашлари партия ташкилотлари раҳбарлигида эришаётган муваффақиятлар ҳақида гап боради.

— Беш йиллликнинг дастлабки икки йилида, — дейилади «Беш йиллик одимлари» сарлавҳали мақолада, — областимиз бўйича 600 минг тонна ўрнига 706,3 минг тонна пахта тайёрланди. Гўшт, сут, тухум, қоракўл тери, шоли ва бошқа хил маҳсулотлар тайёрлаш планлари ҳам ошириб бажарилди..

Газета область меҳнаткашларини В. И. Ленин туғилган кунининг 100 йиллигини муносиб меҳнат совғалари билан кутиб олишга даъват этади.

— 1968 йилда она Ватанга 355 минг тонна «оқ олтин» армуғон этамиз. Бу улкан ишга қалби да виждони, билагида кучи бор ҳар бир киши ўз улушини қўшиши керак. Саҳифаларда саноат, қурилиш, транспорт, алоқа корхоналари ва ташкилотлар олдида турган конкрет вазифалар таъкидланади.

ЯХШИ ТАШАББУС

Фарғона область «КОММУНА» газетаси кейинги вақтда область корхоналарида меҳнатни илмий асосда ташкил қилиш масалаларига бағишланган материалларни мунтазам равишда бераборошлади. Газета дастлаб НОТ, яъни меҳнатни илмий ташкил қилиш асослари ва унинг совет системаси асосчилари ҳақида бир саҳифа материал берган эди.

Шундан кейин область корхоналарида НОТни жорий қилишда эришилган дастлабки ютуклар ва ҳал бўлмай турган масалалар ҳақида қатор мутахассисларнинг материаллари газета саҳифаларидан ўрин олди. Яқинда эса газета ўзининг яна бир саҳифасида область корхоналарида меҳнатни илмий ташкил қилишнинг вужудга келган асосий йўналишлари ҳақида ҳикоя қилиб, бу соҳада тўпланган тажрибаларни умумлаштириб берди. Бу материалларни редакция қошида ташкил этилган меҳнатни илмий асосда ташкил этиш масалалари билан шуғулланувчи штатсиз бўлими уюштирган

Суратда: Самарқанд шойи тўқиш фабрикасининг илғор ишчиси Солия Ҳайдарова. Унинг корхонада меҳнат қила бошлаганига уч йилдан сал ошди. Қисқа муддат мобайнида уч агрегатни бир вақтнинг ўзида бошқаришни ўзлаштириб олди. Ҳозир смена топшириқларини ҳамиша ортиғи билан бажаришга эришмоқда.

А. Тўраев фотоси.

КОНКУРС ЯКУНЛАРИ

Ўзбекистон ССР Театр жамияти республика ...тида анализлар союзи билан биргаликда Улуғ ...тябрь инқилобининг ярим асрлик юбилейига ...олтиришлаб Ўзбекистон театр санъатининг муҳим ...масалаларини ёритган энг яхши мақолалар ҳам...на юбилей спектакларига тақризлар учун рес...блика конкурси ўтказишга қарор қилган эди. ...белгиланган конкурс муддати давомида жюри ...ким...ларга яқин тақриз, газета ва журнал ...лари тақдим этилди.

...еспублика конкурс жюриси материалларни ...иб чиқиб, биринчи мукофотни бермасликка ...ор қилди.

...кинчи мукофот ва иккинчи даражали диплом ... санъатшунослик фанлари кандидати М. Рах...ва, Н. Островский номидаги Тошкент театр ...ва рассомлик институтининг доценти Я. С. Фельдманга санъатшунослик фанлари кандидати М. Қодировга, санъатшунослик фанлари кандидати А. М. Рибникка берилди.

Учинчи мукофот ва учинчи даражали диплом билан Самарқанд Давлат университетининг доценти Н. Шукуров, Ҳамза номидаги санъатшунослик институтининг илмий ходими Ф. Жўраев, Тошкент Давлат консерваториясининг катта ўқитувчиси, музикашунос А. Х. Жабборов, Ҳамза номидаги санъатшунослик институтининг аспиранти, театршунос Б. Насриддинов тақдирланди.

Конкурс жюриси «Узбекистон маданияти» газетасининг бўлим мудири, шоир Ёғин Мирзога ўзбек совет театр санъати арбобларига бағишланган қатор мақолалари учун рағбатлантирувчи мукофот ҳамда республика конкурсининг дипломини топширишга қарор қилди.

ОЛИМЛАР ҲАҚИДА ҲИКОЯ ҚИЛАМИЗ

МУҲАММАД ЎРОЗБОЕВ

Механика сўзининг маъноси ғоят кенг ва мушторак. У бутун бир оламни ўз ичига қамраб олади. Механика — жуда қадимий фан бўлса ҳам, ҳар вақт ёш-навқирон. У тобора янгидан-янги маҳсулдор шох отиб гулламоқда. Механика, Леонардо-да-Винчи таърифида математика фанларининг жанноатидир.

Механика инсон қўлида кучли қурол бўлиб, ўз мўъжизалари билан ҳаётимизни безатмоқда. Инсон нималарга қодир эканлиги механика фани самараларида яна бир бор намойиш қилинмоқда.

Ватанимизда механика фанини ривожлантиришга муносиб ҳисса қўшиб келаётган олимларимиз кўпдир. Улардан бири Давлат ва Беруний мукофотларининг лауреати, Ўзбекистон ССР Фанлар академиясининг академиги, Тошкентдаги политехника институтининг ректори, профессор **Муҳаммад Тошевич УРОЗБОЕВ**дир.

Академик М. Ўрозбоев механиканинг лутф-карамларидан кишиларни баҳраманд қилиш мақсадида қатор дарсликлар, пухта мазмундор илмий асарлар ёзган таниқли олимдир.

Ушбу саҳифада совет фани ва техникасининг намояндаси М. Т. Ўрозбоев лабораториясида яратилган ҳам илмий, ҳам амалий ишларнинг бир қисми билан танишасиз.

ЎРТА ОСИЁДА БИРИНЧИ

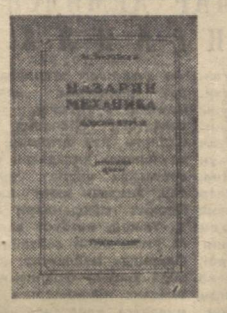

УЛУҒ ОКТЯБРЬ революцияси мамлакатимиз саноати ва қишлоқ хўжалигининг ривожланишига замин яратди. Бу эса ҳар соҳа бўйича кўплаб юқори малакали мутахассислар тайёрлашни талаб этарди. Партия ва ҳукуматимизнинг ғамхўрлиги натижасида Ўзбекистонда олий ўқув юртлари, политехникумлар ва бошқа илмий муассасалар ташкил этила бошланди. Кўпгина маҳаллий халқлар фарзандлари Москва, Ленинград ва бошқа марказий шаҳарларга ўқишга юборилди. Шундай қилиб, республикамизда ҳам олимлар, инженерлар, конструкторлар, йирик мутахассислар сони кўпая бошлади. Қишлоқ хўжалиги, капитал қурилиш ишлаб чиқариш кучларининг ўсиши билан назарий ва татбиқий механика фани ҳам равнақ топа бошлади. Республикамизда, бир томондан, турли хил — материалар, гидротехник ва бошқа иншоотларнинг кўплаб қурилиши, иккинчидан, энергетика ва машинасозлигининг ривожланиши натижасида татбиқий механика фани соҳасида илмий изланишлар олиб боришга эҳтиёж туғилди. Сўнгги йилларда асосан: назарий механика масалалари, иншоотлар назарияси билан боғлиқ бўлган сейсмик мустаҳкам иншоотлар қуриш назарияси, қишлоқ хўжалик машиналари механикаси, янги электрон ҳисоблаш машиналарини қўллаш масалалари каби йирик проблемалар кенг миқёсда ҳал қилина бошланди.

Республикада механика фанини ривожлантиришда қатор олий ўқув юртлари ва илмий текшириш институтлари олимларининг ҳиссаси катта. Механика фанининг тармоқларидан аналитик механика, эластиклик ва пластиклик назарияси, гидродинамика, аналитик динамика, чизиқли бўлмаган тебраниш ҳаракат, қурилиш механикаси, грунт механикаси каби бир қанча бўлимларни ривожлантиришда таниқли олимларимиздан академик М. Т. Ўрозбоев, Х. А. Раҳматуллин, академик В. Қ. Қабулов, профессор Е. И. Бузин, профессор М. Ф. Шульгин, профессор А. Б. Ашрапов ва улар раҳбарлигидаги кўпгина ёш олимларнинг илмий ишлари катта аҳамиятга эгадир. Айниқса, татбиқий механика фанининг республикамизда ривожланиши, жумладан ип механикаси ва ишқаланиш назариясининг ривожланиши, эластик ва гидроэластик иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлиги назариясининг ташкил топиши ва равнақи, пахта териш машинаси назариясини яратилишида М. Т. Ўрозбоевнинг етакчилик роли каттадир.

Ҳозирги вақтда Тошкентда сейсмик мустаҳкам иншоотлар қуриш проблемаси устида кўп илмий-текшириш ва тадқиқот ишлари йўналишларига алоҳида эътибор берилмоқда. Жумладан, кучли ер силкинишлари натижасида бузилган, шикастланган бинолар ва сақланиб қолган иморатларнинг ҳолатини ўрганиш ва амалий жиҳатдан чидамли иншоотлар конструкциясини танлаш: сейсмик мустаҳкам иншоотларни қуришда ҳисоблашнинг аналитик методларини ишлаб чиқиш: ҳисоблашнинг аналитик методларини мукаммаллаштириш ва сейсмик мустаҳкам иншоотлар конструкцияларини қуриш мақсадида лабораторияларда иморатлар ва иншоотларнинг моделларини тажриба усулида ўрганиш ва бошқа масалаларни ҳал қилишда ҳозирги замон электрон ҳисоблаш техникасидан фойдаланишни авж олдиришга алоҳида эътибор берилаётир.

АКАДЕМИК ЎРОЗБОЕВ ЁН ДАФТАРИДАН

ОЛИМ ЎЗИНИНГ РУҲИЙ ДУНЕСИНИНГ ЭНГ БАЛАНД ЧЎҚҚИСИДАН ТУРИБ КЕЛАЖАКНИ КЎРА ОЛИШИ ВА АТРОФИДАГИЛАРНИ ШУБҲАЛАНМАСДАН ЕТАКЛАШИ БИЛАН БОШҚАЛАРДАН ФАРҚЛАНИШИ КЕРАК.

* * *

ИЛМДА ОЧИЛГАН ЙЎЛДАН БОРИШ ҲАМ ОСОН ИШ ЭМАС, АММО ЯНГИ ҲАЗИНАГА ОЛИБ БОРУВЧИ ИЗНИ ОЧИШ ОЛИМНИНГ БОШҚАЛАРДАН КЎРА АФЗАЛЛИГИНИ ХАРАКТЕРЛАЙДИ.

* * *

ОЛИМ БОШИГА КЕЛГАН ҲАР БИР ИЛМИЙ МУАММО ЁКИ МАСАЛАНИ ҚАТЪИЙ ТУСДА ТАЪРИФЛАБ ЎЗИНИНГ ШАХСИЙ ИМКОНИЯТИНИ КУТМАСДАН ДАРҲОЛ АТРОФИДАГИ ЕШЛАРНИНГ ЭЪТИБОРИНИ ВА ФИКРИНИ ЖАЛБ ҚИЛИШИ ЗАРУР. ШУНДА ИЛМИЙ МУАММО ҲАМ ЎЗ АҲАМИЯТИ БИЛАН ТЕЗ ҲАЛ БЎЛАДИ, ЕШЛАР ҲАМ БУ ТУФАЙЛИ ЯНГИ БИР БОСҚИЧГА ҚАДАМ ҚЎЯДИ.

БУ САҲИФАНИ «СОВЕТ ЎЗБЕКИСТОНИ» ГАЗЕТАСИНИНГ ШТАТСИЗ ИЛМИЙ СОВЕТИ УЮШТИРДИ.

ИНШООТЛАР БАРДОШИ

Ер қобиғининг зилзила натижасида тебраниши ҳаддан ташқари мураккаб ва ҳеч қандай математик қонуниятга бўйсунмаган эди, шунинг учун ҳамма олимлар бу ҳаракатни «ёввойи» деб юритишади. Чиндан ҳам бу ҳаракатни ҳеч қандай математик формулалар билан ифодалаб бўлмайди. Энг аввал япониялик машҳур олим Омори томонидан таклиф қилинган ва яқин вақтгача қўлланиб келинган иншоотларни зилзила таъсирини ҳисобга олиб ҳисоблашнинг статик методи қўлланар эди.

Иншоотларнинг қисмларида ҳосил бўладиган сейсмик кучлар юқоридаги назарияга асосан ўша қисмларда ҳосил бўладиган инерция кучи орқали ифодаланади. Инерция кучи эса иншоот массаси билан ер сатҳида ҳосил бўладиган тезланишнинг кўпайтмасига тенг. Бу метод билан ҳисоблаш назарияси бўйича, иншоотлар абсолют қаттиқ жисм ҳисобланиб, у зилзила пайтида ер билан баравар ҳаракат қилади. Демак, иншоотларда зилзила натижасида ҳосил бўладиган тезланиш ер сатҳининг тезланишига тенг бўлади. Ҳозирги пайтда зилзила кучини назарда тутиб, иншоотларни ҳисоблашнинг динамик методи қабул қилинган. Бу методни СССРда биринчи бўлиб 1931 йилда атоқли совет олимлари, академиклар К. С. Завриев ва А. Г. Назаров таклиф қилганлар.

Иттифоқимизда иншоотларни зилзилага чидамли қилиб ҳисоблаш назарияси асосан 1948 йил Ашхобод зилзиласидан кейин ривожлана бошлади. Биринчи марта 1947 йилда М. Т. Ўрозбоев раҳбарлигида ташкил топган Ўзбекистон Фанлар академиясининг иншоотлар (ҳозирги механика ва иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлиги) институтида иншоотларни зилзила кучига чидамли қилиб қуриш ҳақида бир қанча салмоқли илмий ишлар қилинди. Биринчи галда иморатларнинг қаттиқ ва эластик конструктив схемалари, иморат ва иншоотларнинг шикастланиш схемалари аниқланди. Иморат ва иншоотларни динамик ҳисоблаш назарияси ишлаб чиқилди ва иншоотнинг қаттиқлигига қараб динамик коэффициентини аниқлаш, олий тебраниш формуларини ҳисобга олиб, қисқа муддатли кучли импульсларнинг иншоотларга таъсирини ҳисобга олиш ишлари илмий тарзда асослаб берилди. Юқори қисмида сув тўлдирилган минора типидаги иншоотларни зилзила кучига чидамли қилиб қуриш назарияси яратилиб, зилзила пайтида тебранадиган суюқликнинг гидродинамик босимлари аниқланди. Академик М. Т. Ўрозбоев раҳбарлигида институтда биринчи марта ер ости иншоотларини зилзилага чидамли қилиб қуриш тадбирлари ишлаб чиқилди.

Ашхобод зилзиласи натижасида вайрон бўлган ва шикастланган иморат ва иншоотларни текшириш ўша пайтгача ҳукм суриб келган назария ва тажрибаларнинг тўғри ёки нотўғрилигини яққол кўрсатиб берди. Гидроэластик системаларнинг зилзилага чидамлилиги назарияси ишлаб чиқилди. Илмий адабиётда биринчи марта гидроэластик системалар сейсмик мустаҳкамлиги назарияси М. Т. Ўрозбоев томонидан яратилди. Гидроэластик система бирор эластик иншоот ва сув таъсиридаги система бўлиб, бунга ҳар хил профилдаги тўғон, ер ости қувурлари ва бошқалар киради. Гидросиқиқ системаларнинг ҳар хил деформацияларга нисбатан эркин тебранишининг интеграл ва дифференциал тенгламалари топилди. Шу нарса диққатга сазоворки, бу изланишлар натижасида суюқликнинг плотина тебранишига таъсирини алоҳида ҳисобга олиш назарияси яратилди. Йирик панелли уйларнинг фазовий иш схемасини ҳисобга олинган қолдаги изланишлардан ҳам бир қанча ижобий натижалар олинди.

Мамлакатимиздаги бошқа илмий-тадқиқот институтлари билан бирга М. Т. Ўрозбоев раҳбарлик қилаётган механика ва иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлиги институти ва Тошкент политехника институти ходимлари Бутуниттифоқ сейсмик районларда иншоотларни зилзила кучига чидамли қилиб қуриш норма ва қоидаларини тузишда қатнашдилар. Жумладан, Тошкентни 9 баллик районга ўтказишни асослашда М. Т. Ўрозбоев ва унинг шогирдлари етакчи роль ўйнадилар. Бу юқорида келтирилган ва яна бошқа илмий ишлар унинг раҳбарлигида Тошкентда зилзилага бардош берадиган қурилишлар назарияси мактаби яратилганидан далолат беради. Институтимизнинг айрим ходимлари томонидан яратилган илмий ишлар чет элларда, хусусан Америкада ҳам нашр этилган.

Иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлигини назарий томондан ўрганиш билан бирга тажриба йўли билан ўрганиш ҳам муҳим аҳамиятга эга. Институтнинг тажриба базасида зилзила платформаси қурилган. 20 тонна юкни бемалол кўтара оладиган бу платформани худди ер қимирлагандек титратиб туриш мумкин. Платформа устига иморат ва иншоотларнинг макетлари, баъзан эса кичик иморатлар қуриб, уларнинг зилзилага чидамлилиги синаб кўрилади. Бу тажрибалардан олинган натижалар қурилишларга татбиқ этилади. Кейинги вақтларда СССРда ва бошқа чет мамлакатларда иншоотларни зилзилага чидамлилигини ўрганиш кўпинча сунъий зилзилалар ёрдамида амалга оширилмоқда. Бу амалий ишга ва фанга жуда муҳим, зарур материаллар берди.

М. Т. Ўрозбоев меҳрибон тарбиячи ва жамоат арбоби ҳамдир. Унинг 50 дан ортиқ шогирдлари фан докторлари ва кандидатлари деган илмий даражани олишга муяссар бўлганлар.

ШОГИРДЛАР

Академик М. Т. Ўрозбоев механика фанининг кенг тармоқларида хизмат қилаётган турли миллат фарзандларидан жуда кўп шогирдлар етиштирди. Улар механика фанининг эластиклик назарияси, иншоотлар динамикаси, механизм ва машиналар назарияси, гидродинамика, иншоотларнинг зилзилага бардош бериши, қурилиш механикаси ҳамда ҳисоблаш техникаси, кибернетика ва шунга ўхшаш соҳаларда самарали меҳнат қилмоқдалар. Шогирдлардан 50 дан ортиқ киши фан кандидати ва фан докторидир.

М. Т. Ўрозбоев ўз шогирдларига ва уларнинг меҳнатига объектив таниқидий гарзда қарайди. Ўз шогирдларигагина эмас, балки барча кишиларга, ким бўлишидан қатъи назар, шундай олижаноб муносабатда бўлади.

Устознинг илмий-ижодий меҳнатидан ташқари йирик ташкилотчилик фаолияти ҳам диққатга сазовор. Унинг раҳбарлигида Ўзбекистонда иншоотларнинг зилзилага бардош беришлиги назариясига оид катта илмий даргоҳ ташкил этилди. Бу даргоҳнинг илмий меҳнатлари Совет Иттифоқида ва чет элларда юксак баҳолангандир.

ЖАҲОН ОЛИМЛАРИ КЎЗ ЎНГИДА

Японнядаги ҳашаматли бинолардан бири. У Ер юзидаги турли мамлакатлардан келган олимлар билан гавжум. Улар инженерлик сейсмологияси бўйича иккинчи симпозиумга тўпланишган. Жаҳон олимлари билан беллашгани келган совет фан арбоблари сафида Муҳаммад Тошевич Урозбоев ҳам бор.

Маъруза асосан, зилзилага бардошли иморатлар қуриш ва темир-бетон қурилмаларнинг сифатини яхшилаш мавзуида боради. Уч кун давомида дунёдаги энг йирик олимлар доклад ва ахборотлар билан чиқадилар. Симпозиумда 74 доклад тингланди. Совет олимларидан уч киши сўзга чиқади. Ўзбек академиги М. Ўрозбоев баҳсларда қатнашиб, ўз билими, ўз таклифи билан яхши ҳурмат қозонади.

Минбарга Совет Шарқи вакили чиқади. Докладчига берилган вақт жуда оз — ҳаммаси бўлиб 10 минут. Сўзга чиққан киши шу киска муддат ичида кишилар эътиборини ўзига жалб этиши, нотўғри таклиф-мулоҳазаларга зарба бериши, ўзининг бирон янги гапини айтиши керак.

Ўз соҳасининг моҳир сохиби бу муҳим, масъулиятли вазифани муваффакиятли уддалади.

Симпозиум тугагач, делегатлар Токио шаҳри билан танишдилар. Зилзила ватани ҳисобланган Япония пойтахтида қурилган кўп қаватли замонавий иморатларнинг зилзилага нисбатан чидамли қилиб ишланганига қаноат ҳосил қилдилар.

Ҳозир Ўзбекистон ССР Фанлар академияси механика ва иншоотларнинг сейсмик мустаҳкамлиги институти олимлари М. Т. Ўрозбоев бошчилигида ана шу симпозиум материалларини атрофлича ўрганиб, кўпларини япон, инглиз тилидан таржима қилдилар ва ўзларининг қундалик ишларида фойдаланмоқдалар.

ТЕБРАНИШНИНГ ДАВОСИ

Теварак атрофимизда ҳар дақиқада содир бўлиб турадиган жисмлар ҳаракати ичида маълум даврда такрорланиб турадиганлари ҳам кўп. Айтайлик девор соатининг капкиси бир меъёрда ҳаракатланиб туради, нотекис йўлдан кетаётган автомашинанинг кузови чайқалиб-титрайди, созанданинг бармоқлари танбур торларига тегиши билан торлар титраб, оҳангдор овоз чиқаради, қўлда сузаётган кайиқ тўлқинлар таъсирида чайқалади. Бир сўз билан айтганда, юқорида номлари зикр қилинган жисмлар тебраниш ҳаракат қилади.

Ҳозирги даврда баъзи соҳаларда тебраниш ҳаракатнинг зарарли таъсирига қарши кураш олиб борилса, баъзи соҳаларда тебраниш ҳаракатдан фойдаланилмоқда. Ҳаммага ёнки, автобус ёки трамвайнинг чайқалиши, деворларнинг титраши, ер қимирлаши кишини беҳузур қилади...

Шунингдек, машиналарда ва иншоотларда содир бўладиган титрашлар уларни тез ишдан чиқаради. Илгари шундай воқеалар ҳам содир бўлган эди: тебраниш ҳаракатнинг зарарли таъсири билан осмонда учиб бораётган баъзи самолётлар маълум шароитда худди зенит артиллерияси снарядига дучор бўлгандек, парча-парча бўлиб ерга тушган, бутун бошли бут машиналари бўлак-бўлак бўлиб кетган, шамол таъсирида ёки устидан ўтиб кетаётган солдатларнинг бир меъёрда қадам ташлашлари натижасида кўприк тебраниш ҳаракатга келиб бузилиб, дарёга тушиб кетган. Инсон тебраниш ҳаракатининг бундай таъсирига қарши узлуксиз кураш олиб боради. Зарарли титрашдаркинг, чайқалишларнинг сабабини аниқлаб, уларни бартараф қилиш чораларини ишлаб чиқади.

Музика асбобларининг торлари тебранса, кишига роҳат бахш этади, одам томоқ бўшлиғидаги махсус пайларнинг титраши — тебраниши орқасида ўз фикрини ўзгаларга англатади, яъни гапиради. Кундалик ҳаётимизда кенг тарқалган радио, телефон, телевидение электромагнит тўлқинларининг ҳаракатига асосланиб яратилган. Эндиликда бино пойдеворига қўйилган бетон чўқмол ёки белкурак билан шиббаланмайди, балки бунинг учун виброторлардан фойдаланилади. Донали нарсаларни сортларга ажратувчи кўпгина машиналар тебранма ҳаракатдан фойдаланиш асосига қурилган. Йўл қурувчилар компрессордан келувчи сиқилган ҳаво таъсирида титраб турувчи чўқмоллар билан эски асфальт йўлларни бузаётганликларини ҳамма кўрган. Тебранма ҳаракат қилувчи чўқмол асфальтни осонгина қўчиришга имкон беради. Бўлмаса арзимас асфальт парчасини қўчириш учун қанчадан-қанча кишилар куч сарф қилишлари керак бўларди.

Бу ерда тебранма ҳаракат асосига қурилган ва инсон хизматини ўтаётган оддий, бизга жуда ҳам таниш бўлган асбоб-ускуналарни мисолга келтирдик. Аслида тебранма ҳаракат хоссаларидан саноатда, қурилишда, транспортда, маданий ҳаётимизда жуда кенг фойдаланилади.

Зарарли тебранма ҳаракатнинг олдини олиш учун унинг келиб чиқиш сабаблари ва қонунларини аниқлаш, машина ёки механизмдаги бу «касалга» диагноз қўйиш лозим.

1965 йил январь ойида «Совет Ўзбекистони» газетасида андижонлик механизатор Л. Арнинг «ХТ-1,2» пахта териш машинаси ҳақидаги фикр мулоҳазалари босилиб чиққан эди. Мақолада бу машина пахтакорларга анча қўл келаётганлиги, уларнинг ишини енгил қилаётганлиги тўғрисида гапирилиб машинанинг баъзи қисмлари тез ишдан чиқаётганлиги қайд қилинади; масалан, бир мавсумда Андижон области бўйича 800 та машинанинг олдинги гилдирақ ишдан чиққанлиги, ишчи аппаратлар рамаси, машинанинг ўз рамасининг баъзи жойлари синаётганлиги, вентилятор тасмалари узилиб кетаётганлиги сўрувчи трубалар чоларидан ёрилаётганлиги кўрсатилади. Сабаб? Машинани ишлаб чиқаришда йўл қўйилган технологик нуқсонлардан ташқари пахта териш машинаси ва ундаги айрим қисм ҳамда механизмларнинг динамик параметрлари тебранма ҳаракат назариясига асосланиб аниқланмаган. Шунинг учун у иш пайтида ортиқча тебранади. Ортиқча динамик кучларни сўндирувчи қурилмалар эса такомиллашмаган. Шунинг учун ҳам машина ҳаракати вақтида ҳосил бўладиган кучларни аниқлаш ва уларни йўқотиш ноқаларини ишлаб чиқиш муҳим вазифадир.

М. Т. Ўрозбоевнинг илмий фаолиятида пахта териш машиналарининг хусусий ва мажбурий тебранма ҳаракатларини ўрганиш асосида унинг динамик назариясини яратиш катта ўрин тутади. Шу кунларда механика институтининг машиналар динамикаси лабораториясида олимнинг раҳбарлигида пахта териш машинасининг иш жараёнида ҳосил бўладиган тебранма ҳаракати ўрганилмоқда. Пахта териш машиналари чиқарилган формулалар бўйича ҳисоблаб лойиҳалаштирилса, ҳам чайқаладиган ва тебранадиган бўлади. Олиб борилган илмий-текшириш ишлари натижаси ўлароқ ҳаракат вақтида пахта териш машинаси рамасининг шаклини ўзгартиришга интилувчи жуфт куч ҳосил бўлиши аниқланди ва уларни йўқотиш ноқаларини ишлаб чиқиш муҳим вазифадир.

М. Т. Ўрозбоевнинг илмий фаолиятида пахта териш машиналарининг хусусий ва мажбурий тебранма ҳаракатларини ўрганиш асосида унинг динамик назариясини яратиш катта ўрин тутади. Шу кунларда механика институтининг машиналар динамикаси лабораториясида олимнинг раҳбарлигида пахта териш машинасининг иш жараёнида ҳосил бўладиган тебранма ҳаракати ўрганилмоқда. Пахта териш машиналари чиқарилган формулалар бўйича ҳисоблаб лойиҳалаштирилса, ҳам чайқаладиган ва тебранадиган бўлади. Олиб борилган илмий-текшириш ишлари натижаси ўлароқ ҳаракат вақтида пахта териш машинаси рамасининг шаклини ўзгартиришга интилувчи жуфт куч ҳосил бўлиши аниқланди. Бу жуфт кучлар моменти ўз навбатида машина оғирлик марказининг қаерда жойлашганлигига ва унинг теслигига боғлиқ эканлиги исботлаб берилди. Эндиликда гилдирақларга тушадиган кучларни ва уларнинг ўзгариш қонунларини ҳам аниқлаб бериш мумкин.

Машина ишчи аппаратларининг горизонтал текислиги бўйича тебранишга ўз таъсирини синдириб, пахтани ерга тукади. Машинадаги бундай тебранма ҳаракат зарарининг олдини олиш мумкинми? Мумкин. Бунинг учун машинанинг бу касалига ҳам диагноз қўйиш лозим. Отахон олимнинг ҳозир пахта машиналарининг зарарли тебранма ҳаракатига «даво» топиш арафасида турибдилар.

ИПНИНГ ИЗМИ

Турли материаллар орасида содир бўладиган ишқаланиш катта илмий муаммодир. Турли машина, механизмларнинг элементлари орасидаги ишқаланиш, технологик жараён бажарилаётганда маҳсулот билан машинанинг иш бажарувчи органлари орасида пайдо бўладиган ишқаланишни тўлиқ билиш, катта тезлик билан ҳаракат қилаётган машиналарни тезликда тўхтатиш учун ишлатиладиган тормоз яратиш, дарё портларида кемаларга ортиладиган юкларни осонлик билан кранлар олдига келтириш каби масалаларнинг ҳаммаси ишқаланиш кучидан фойдаланиш асосида ҳал қилинади.

Олимлар бир томондан ишқаланишни камайтириш йўлини кидирсалар, иккинчи томондан ишқаланиш кучини кўпайтириш устида иш олиб борадилар. Демак, ишқаланишсиз ҳеч бир техникавий ва ҳаётий нарсаларни тасаввур қилиш асло мумкин эмас.

Ишқаланиш тўғрисидаги фан жуда қадимий бўлиб, у ҳатто олимлар XVI асрдан бошлаб ишладилар. Италиялик машҳур олим Леонардо-да Винчи (1462 — 1519), сўнгра Францияда кемасозлигини тараққий эттириш мақсадида француз олимларидан Гилвон Амантон (1663 — 1705), Делагир, Кулон каби олимлар ишқаланиш соҳасида катта ишлар қилдилар.

Рус олимларидан М. В. Ломоносов, Леонард Эйлерлар ишқаланиш назариясини ўз илмий ишлари билан бойитдилар.

Йирик совет олимларидан бўлган М. Т. Ўрозбоевнинг ҳам ишқаланиш соҳасидаги ишлари ғоят диққатга сазовордир. Олимнинг ип механикаси соҳасида қилган ишлари ҳозирги кунда тўқимачилик ва бошқа саноатларда катта аҳамиятга эгадир.

Биринчи рус академиги Леонард Эйлернинг ғадир эгри чизиқ устидаги енгил ипнинг мувозанати ҳақидаги машҳур ишини умумлаштириб, М. Т. Ўрозбоев эркин эгилувчан ипнинг мувозанат тенгламаси, занжир чизиғи, силлиқ сиртда ётувчи ипнинг мувозанати ва қаранат тенгламаси, силлиқ эгри чизиқ устидаги енгил ипнинг мувозанати, силлиқ эгри чизиқ устидаги оғир ипнинг мувозанат шартлари, ғадир эгри чизиқ устидаги енгил ипнинг мувозанат шартларининг асоси, ғадир эгри чизиқ устидаги оғир ипнинг мувозанат ва ғадир эгри чизиқ устидаги ип ҳаракати каби ҳозирги замон мураккаб техникавий масалаларининг илмий асосини ишлаб чиқди.

Ишқаланиш кучининг табиатини аниқлаш тўғрисида М. Т. Ўрозбоев катта ишлар қилди. Икки жисм орасида ишқаланиш содир бўлгунча уларнинг элементларида дастлабки силжиш содир бўлиши тўғрисидаги тушунчаларнинг ривожи Ўрозбоев номи билан боғлиқдир. Шу соҳадаги назарияни олим ғасмали узатишларга татбиқ этганлиги СССР Фанлар академияси томонидан чиқарилган «Ишқаланиш тўғрисидаги фаннинг ривожланиши» деган асарда қайд этилган. Бу асарда ишқаланиш соҳасининг йирик олимларидан И. В. Крагельский ва В. С. Шедровлар олимнинг номини тилга олдилар.

Олим фақат илмий ишлари билангина чегаланиб қолмай, 40 йилдан зиёд педагоглик ҳам қилаётир. Олим-педагог ёзган «Назарий механиканинг асосий курси»нинг биринчи (1949) ва иккинчи (1950) китоби, «Материаллар қаршилиги»нинг биринчи (1960), ва иккинчи (1963) қисмлари, «Назарий механиканинг асосий курси» (статика, кинематика ва динамика — 1966) каби оригинал дарсликлар туфайли студентларимиз фаннинг шу соҳаларини ўз она тилида ўқимоқдалар. «Назарий механиканинг асосий курси» асари учун М. Т. Ўрозбоев Давлат мукофоти олишга сазовор бўлди.

Олим-педагог татбиқий механика ва бошқа соҳа бўйича чиққан бир қанча дарсликларга раҳбарлик қилган. Бир мисол: Инженер-механиклар учун ўрганишда «Машина ва механизмлар назариясининг аҳамияти ғоят катта. М. Т. Ўрозбоев техника фанлари доктори, профессор Х. Х. Усмонхўжаев томонидан яратилган ва техника мактаблари билан педагогика институтларида шу соҳадан асосий дарслик ҳисобланиб «Машина ва механизмлар назариясининг (1968) китобининг махсус редакторидир.

ПОЙТАХТИМИЗ МЕҲМОНЛАРИ

Тошкентда Грузия ССР эстрада театри ансамблининг гастроллари муваффақиятли давом этмоқда. Ёш ашулачи Лидия Дадиани, солист Нодира Мгалобишвили, Игорь Балонин ижро этган қўшиқлар ва Коба Андгуладзе, Давид Налякашвили, Ромас Кацадзе ижросидаги грузин халқ ўйинлари томошабинларга манзур бўлаётир. Эстрада номерачилари Михаил Хархеулидзе, Вахтанга Мелашвилининг чиқишлари ҳам оригиналлиги билан ажралиб туради. Суратда: [чапда] М. Хархеулидзе ва В. Мелашвили, [ўртада] Н. Мгалобишвили [ўнгда] Лидия Дадианнлар ашула ижро этмоқдалар.

Суратларни Н. Меламед чизган.

ҲАР ТЎҒРИДА

САҲРОИ КАБИРДА... ДЕНГИЗ

ҲА, Саҳрои Кабирда катта сув топилди. У 2000-3000 метр пастликдадир. Қарийб 840 минг квадрат метр жойни эгаллаган бу ер ости денгизининг сувн чучук, муздай. Бу катта бойликнинг — 30 минг миллиард кубометр сувнинг энг катта қисми Жазоир, Тунис ва Ливия остида жойлашгандир.

«ПУСТИН» КИЙГАН ҚУЙЛАР

ИНГЛИЗ чорвадорлари жуни қирқилмаган қўйлар тез семиришини аниқладилар. Агар бу қўйларга «пустин»лар кийдирилса, улар қишда ҳам ориқламасдан, балки баҳоргача бир ярим-икки килограмм семиришаркан.

ЭЛЕКТРОН КУТУБХОНА

БРЮССЕЛДА ғалати бир кутубхона очилди. Бу ерда китоб олиш ва қидириш ишлари атом энергияси ёрдамида ишлайдиган автоматлар билан бажарилади. 400 мингдан ортиқ китоб ва ҳужжатлар кучли электрон — ҳисоблаш машинаси ёрдамида ҳисобга олинади. Бу аппарат китобхонга керакли асарни жуда қисқа муддатда топиб беради.

ЕР ОСТИДА... КУЙ, ҚУШИҚ

БАЙРУТ яқинидаги Жейта шаҳрининг остида минг томошабинга мўлжалланган концерт зали қурилмоқда. 350 метр чуқурликда жойлашган бу зал ер ости дарёсининг қирғоғида тикланмоқда. Ер остида қўшиқ, куй тинглашни истаганлар махсус лифтлар ёрдамида пастга тушадилар. Театр яқинда тайёр бўлади.

РАДИО БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

8.25 — Концерт, 9.30 — Оркестр куйлари, 10.30 — Ўзбек операларидан парчалар, 11.15 — «Беш йиллик илгорлари», 11.25 — Рақс куйлари, 12.15 — «Халқ ҳунармандлари», 13.30 — И. Штраус операларидан парчалар, 16.10 — «Свешников раҳбарлигидаги СССР Давлат академик рус халқ хори куйлайди» (музикали эшитириш), 16.50 — «Правда» газетасининг обзори, 18.00 — «Яхши дам олиш — меҳнат ютуғининг гарови», 18.10 — Италия қўшиқлари, 19.20 — Татар куйлари, 20.00 — «Ёшлик» программаси; 20.30 — Ёш композиторларнинг асарлари, 21.00 — Халқаро мавзуларда суҳбат, 21.10 — Кечки концерт, 22.20 — Ф. Ҳакимова куйлайди, 22.40 — С. Анорбоевнинг «Учинчи чол» повестидан парча, 23.30 — Футбол. «Локомотив» (Москва) — «Пахтакор» (Тошкент).

ТЕЛЕВИДЕНИЕ БУГУН

БИРИНЧИ ПРОГРАММА

13.00 дан — Москва кўрсатади.

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

Рус тилида: 17.55 — Кўрсатишлар программаси. 18.00 — Телеянгиликлар, 18.15 — Альфа ва омега (телефильм), 18.50 — Реклама ва эълонлар, 19.00 — Инки ўғилнинг отаси (телевизион бадиий фильм), 20.00 — Кўрсатишлар программаси.

Ўзбек тилида: 20.05 — Телеянгиликлар, 20.20 — Сиҳат-саломатлик (илмий-оммабоп эшиттиришлар программаси), 21.00 — Санъат усталари, Ч. Аҳмаров, 21.40 — Ленинча ГОЭЛРО плани — амалда, 22.00 — Ярим аср йилномаси. 1943 йил (кўп серияли ҳужжатли фильм).

ИККИНЧИ ПРОГРАММА

ФРУНЗЕ КЎРСАТАДИ

УЧИНЧИ ПРОГРАММА

ТОШКЕНТ КЎРСАТАДИ

Ўзбек тилида: 20.00 — Телефильм (болалар учун), 20.10 — Совет Иттифоқи ва Мўғулистон халқларининг ленинча ҳамкорлиги.

Рус тилида: 20.25 — Янги реформа — амалда, 20.40 — Бетховеннинг учинчи концерти, 21.15 — Бўйдоқнинг ҳаёти (бадиий фильм).

ТЕАТР

МУҚИМИЙ НОМЛИ ТЕАТРДА — 11|VII да Жон қизлар, 12|VII да Бағритош.

КИНО

Қаттиқ ёнғоқ — «ЧАЙКА», «ЎЗБЕКИСТОН 25 ЙИЛЛИГИ», «МОСКВА» (кундуз ва кечқурун).

Ҳиндлар сулҳчиғи — «ДРУЖБА», «ЎЗБЕКИСТОН», «ВОСТОК» (кундуз ва кечқурун).

Уста-жаллод — «КОМСОМОЛ 30 ЙИЛЛИГИ» (кундуз ва кечқурун).

Сангам — САНЪАТ САРОЙИ. (кундуз ва кечқурун).

ЕЗГИ БИНОДА

Қаттиқ ёнғоқ — «ФЕСТИВАЛЬ», ТЕЛЬМАН номли.

Ўзбекистон ССР Социал таъминот министрлигининг ТОШКЕНТ ТЕХНИКУМИ 1968-1969 ўқув йили учун ЎҚУВЧИЛАР ҚАБУЛ ҚИЛАДИ

Кундузги бўлимга 10 синф ҳажмида маълумоти бўлганлар «ҳуқуқшунослик ва социал таъминоти системасида ҳисоб» мутахассислиги бўйича қабул қилинади.

Ўқиш муддати — 2 йил.

Машғулотлар рус ва ўзбек тилларида олиб борилади.

Ҳужжатлар 31 июлгача қабул қилинади.

Кириш имтиҳонлари 13 дан 15 августгача, она тили (ёзма), математика (ёзма ва оғзаки) дан топширилади.

Билим юртига кируючилар қуйидаги ҳужжатларни топширадилар. Ариза, маълумоти ҳақидаги ҳужжатнинг нусхаси, таржимаи ҳоли, медицина справкаси (286 форма), 4 та фото сурат (3x4 см).

Паспорт ва ҳарбий билети шахсан кўрсатилади.

Қабул қилинганлар ётоқхона ва стипендия билан таъминланади.

Сиртқи бўлимга райсобесда ишлаётган 8-10 синф ҳажмида маълумоти бўлган нишилар қабул қилинади.

Ўқиш муддати — 2 йил.

Кириш имтиҳонлари 16 дан 18 августгача.

Адрес: Тошкент шаҳри, Ғ. Ғулом кўчаси, 47-уй (9, 15 трамвайлар, 11,12 автобуслар нинг «Волгоградский» бекати)

ДУНЁ ХАРИТАСИ ОЛДИДА

ХАБАРЛАР, ВОҚЕАЛАР, ЯНГИЛИКЛАР

ЯПОНИЯ КОММУНИСТЛАРИНИНГ ҒАЛАБАСИ

ТОКИО, 9 июль. ТАСС мухбири Г. ГАВРИЛЕНКО хабар беради: Бугун 7 июлда ўтказилган сайловда Япония парламентининг юқори палатасига сайланган 126 янги депутатга берилган овозларни ҳисоблаш тамомланди (Сайловда 250 ўринга эга бўлган палата составининг ярми қайтадан сайланди).

Сайловда Япония Коммунистик партияси катта муваффақиятга эришди. Юқори палатага 4 янги депутат сайланди. Энди палатанинг янги составида Компартиянинг 7 ўрни бор. Япония Коммунистик партиясининг номзодлари учун берилган овозлар сони анча кўпайди.

Ҳукмрон либерал-демократик партия сайловгача эга бўлган 71 ўринни сақлаб қололмади. Бу партия палатага ўзининг 69 депутатини ўтказа олди. Энди у палатада илгари эга бўлган 139 ўрнига 589 ҳолни қайд этди ҳамда сайловчиларни сотиб олиш ва бошқа жиноятларга аралашган 807 кишини қамоққа олди.

Япония Социалистик партияси учун сайлов ўнгидан келмади. Сайлов натижасида бу партия 8 ўринни йўқотди. Башарти палатанинг аввалги составида социалистлар 73 ўринни олган бўлсалар, эндиликда уларда 65 ўрин қолди.

Сайлов комэйто партияси ва демократик социализм партияси депутатлари сонини кўпайтириб юборди. Палатанинг янги составида комэйто партияси аввалги 20 ўрин ўрнига 24 ўрин, демократик социализм партияси эса, аввалги 6 ўрин ўрнига 10 ўрин олди. Мустақиллар юқори палатанинг янги составида 7 ўрин олдилар.

Сайловда асосан прогрессив кучлар ягона фронтининг бўлмаслиги сабабли социалистик партия муваффақиятсизликка учради.

Илгари бўлганидек, бу сафар ҳам сайловда пул ўз ролини ўйнади. Полиция сайлов қонунини бузган 589 ҳолни қайд этди ҳамда сайловчиларни сотиб олиш ва бошқа жиноятларга аралашган 807 кишини қамоққа олди.

ЖОНСОННИНГ МАРКАЗИЙ АМЕРИКАГА САФАРИ

НЬЮ-ЙОРК, 9 июль. ТАСС мухбири Е. Романцев хабар беради: Президент Жонсон Марказий Америкага қилган сафарини тамомламоқда. У Гватемала, Гондурас, Никарагуа, Коста-Рика ва Сальвадор президентлари билан Марказий Америка «умумий бозори» масаласини муҳокама қилди. Жонсон Сальвадорда президентлар кенгашида икки кун бўлди. АҚШ иқтисодий интеграция ғоясини қўллаб-қувватлайди, деб ишонтирди ҳамда 65 миллион доллар миқдорида қарз ваъда қилиб, ўпирилиб кетаётган «умумий бозорга» 65 миллион доллар қарз беришга ваъда қилди. «Нью-Йорк таймс» газетасининг ёзишича, «Жонсон Техасдаги боғига келаётиб, «АҚШнинг манфаатдор эканлигини намойиш қилиш учун «бошқа кичик республикалар» аэродромларида ҳам озгина вақт тўхтаб ўтди.

Жонсон Америка Қўшма Штатлари тарихида Марказий Америкага борib келган биринчи президентдир. Америка монополияларига Марказий Америкага суқилиб киришин енгиллаштирувчи Вашингтон тузган «умумий бозорда» юз берган кескин кризис Жонсоннинг шу сафарига сабаб бўлди. Америка матбуотининг ёзишича, Жонсон ташқи савдо дефицити ва «умумий бозор» валюта резерваларининг жуда ҳам камайиб кетганлигидан ташвишланаётган «кичик республикалар «қулдорларнинг руҳини кўтариш» учун келди.

Расмий доиралар Америка президентини ва унинг атрофидаги кишиларни иссиқ кутиб олдилар. Чунки маҳаллий мамурлар АҚШ президентига ҳар қанча миннатдорчилик билдирсалар арзийди. Вашингтон қўллаб-қувватлаши туфайлигина Никарагуа, Гондурас, Сальвадорда ҳарбий диктаторлик режимлари ҳокимятни ўз қўлларида сақлаб турибди.

Аммо Сан-Сальвадор кўчаларида Америка президентини бошқачароқ кутиб олишди. Каваль-Кадуда ясама «бомбалар», сасиган тухум автомашиналар устига ёғдирилди. Американинг Вьетнамдаги агрессиясига қарши норозилик сўзларни ёзилган плакатларни ҳар қадамда учратиш мумкин эди.

Гватемалада президент келиши арафасида кенг миқёсда қамоққа олишлар туфайли намойиш бўлмай қолди.

Марказий Америка «умумий бозорини» қутқазиб қолишдан АҚШнинг манфаатдорлигига аччиқ ва теран сабаблар бор. Вашингтон мана шундан намуна олиб ва ўз ҳомийлиги остида бутун Латин Америкасида ундан кейин Осиё ва Африкадаги бир қанча мамлакатларда шунга ўхшаш «умумий бозор» тузиш ниятидадир. Бундан мақсад Америка монополияларининг шу районга суқилиб киришини енгиллаштиришдир.

ВДР делегацияси вакилининг матбуот конференцияси

ПАРИЖ, 9 июль. (ТАСС). ВДР ва АҚШ делегациялари ўртасида Парижда олиб борилаётган расмий суҳбатларда ВДР делегациясининг вакили Нгуен Тхань Ле кеча Француз ва чет эл журналистлари учун матбуот конференцияси ўтказди.

«АҚШ шу йил 31 майдан бери Шимолий Вьетнамни бомбардимон қилишни «камайтирди» деган гап-сўзлар, деди у, ҳақиқатда Америка авиацияси учишларнинг кўпайганлигини ниқоблаш мақсадидагина ишлатилмоқда».

ВДР делегациясининг вакили Америка қўшинлари Жанубий Вьетнамда яна «В-52» стратегик бомбардимончи самолётлардан фойдаланиб, Сайгон районига ҳужумни кучайтирганликларини айтиб ўтди. У, АҚШ химиявий уруш эҳтиёжлари учун тобора кўп маблағ ажратмоқда, деди.

Америка авиацияси, деди сўзини давом эттириб Нгуен Тхань Ле, бомбардимон қилишларни кескин равишда кучайтирибгина қолмай, шунингдек Вьетнам Демократик Республикаси территориясида ташлайдиган бомбалар сонини ҳам кўпайтирди. Америка самолётлари шу йил июнь ойнинг ўзидагина 35 минг ёндирувчи бомба, 630 минг «шарикли бомбалар» ва 6.500 та аста-секин портлайдиган бомба ташлади.

«Америка Қўшма Штатлари бизни тиз чўкишга мажбур этамиз, деб ҳаёл қилаяпти. Лекин Жанубий Вьетнамда Миллий озодлик фронти отрядларининг ҳужуми тобора самарали бўлмоқда, айни вақтда Шимолий Вьетнамда уриб туширилган Америка самолётларининг сони 3.027 тага етди. Американликлар учун битта-ю-битта йўл қолди. Бу ҳам бўлса Жанубий Вьетнамда агрессияни тўхтатишдан ва Шимолий Вьетнамнинг бутун территориясини бомбардимон қилишни ва бошқа уруш ҳаракатларини дарҳол сўзсиз тўхтатишдан иборатдир», деди ВДР делегациясининг расмий вакили.

ЯНГИ ЮРАК ЎРНАТИЛДИ

ПРАГА, 9 июль. (ТАСС). ЧТК агентлиги хабар беради: Братислава университетининг клиникасида бугун эрталаб Чехословакияда биринчи бўлиб юракни кўчириб ўрнатиш операцияси ўтказилди. 50 яшар бемор Хорватова клиникага жуда оғир аҳволда келиб, бир неча ҳафтадан бери операцияни кутиётда эди. Донор, яъни юраги кўчириб олинган 40 яшар эркак калла суяги ёрилиб кетганлиги сабабли неча нечаси вафот этди. Шу кишининг миясн ишлашдан тўхтагандан кейин врачлар унинг юрагини сунъий йўл билан ишлатиб турдилар.

Юракни кўчириб ўрнатиш операциясини амалга ошириш хирурглар группасига академик Карол Шишка бошчилик қилди.

Врачларнинг айтишига қараганда, операциядан сўнг беморнинг қон босими текисланиб стабиллашмоқда.

БУГУН — МОНГОЛИЯ ХАЛҚ РЕВОЛЮЦИЯСИНИНГ 47 ЙИЛЛИГИ

ҚАРДОШ МОНГОЛИЯ ЯНГИЛИКЛАРИ

● Дарханда Совет Иттифоқи, Польша, Чехословакия, Болгария ёрдами билан Монголиянинг янги саноат райони барпо этилмоқда.

Бу йил Дархан комплекси мамлакат халқ хўжалигига 750 минг тонна кўмир, 100 миллион киловатт-соатдан кўпроқ электр энергияси, 16 миллион дона ғишт етказиб беради. Дарханнинг ялпи саноат маҳсулоти ҳажми ўтган йилдагига қараганда 45 процент кўпаяди.

Ёш шаҳар тобора ўсмоқда. Аралаш ем ишлаб чиқариш заводи, йирик универмаг, қатор маданий-маиший объектлар қурилиши тугалланай деб қолди.

Монголия Халқ Республикаси ўсимликшунослик ва тупроқшунослик илмий тадқиқот институти 20 йиллигини нишонлади.

Ҳозир институт коллективи қатор муҳим проблемалар — бошоқли ва дуккакли дон экинлари ҳосилдорлиги, шунингдек тупроқнинг унумдорлигини ошириш, мустаҳкам ем-хашак базаси яратиш, сабзавот ва мева-полиз экинлари етиштиришни кўпайтириш проблемаларини ҳал қилмоқда.

Институт чет мамлакатлардаги турдош ўнлаб муассасалар билан илмий алоқалар ўрнатган, Ўзаро Иқтисодий Ёрдам Кенгаши йўли билан қатор проблемаларни ҳал қилишда иштирок этмоқда.

● Мамлакат йигит ва қизлари ёшлар ва студентларнинг IX жаҳон фестивалига фаол тайёргарлик кўрмоқдалар. Барча шаҳарларда, аймоқларнинг марказларида ва сўмўнларда бадиий ҳаваскорлик тўгаракларининг кўриклари, спорт мусобақалари ўтказилмоқда.

Монгол ёшлари делегацияси составига юзга яқин киши киритилган. Делегация аъзолари фестивалнинг барча тадбирларида қатнашадилар, беш қитъа ёшларининг вакиллари билан актуал масалалар бўйича фикр алмашадилар, ўз замондошларини монгол халқи ютуқлари билан таништирадилар.

Г. ХАРЧЕНКО (АПН).

ФРАНКОЧИЛАР АРМИЯСИГА ЁЛЛАНГАНЛАР

Франкочиларнинг пропаганда машинаси жаҳон жамоатчилиги фикрини қароқчиларнинг Африка қитъасида босиб олинган территорияларда қилаётган жиноятларидан чалғитиш учун зўр бериб урinмоқда. Ахир, Испания Бирлашган Миллатлар Ташкилоти қарорларини писанд қилмасдан Африкада ҳали ҳам умумий майдони 300 минг квадрат километрдан кўпроқ территорияни оккупация қилиб турибди. Работда чиқадиган «Опиньон» газетаси мухбирининг (у не машаққатлар билан ана шундай районларда бўлган эди) ёзишича, бу районларда маҳаллий аҳоли аёвсиз эксплуатация қилинмоқда.

Испан маъмурларининг янги-янги истибдоди тўғрисида Марокаш матбуот агентлиги ҳам хабар беради. Агентлик Мадриддан олинган манбаларга асосланиб, Испания мустамлака легионларига ёлланган чет элликлар тўғрисида конкрет фактларни келтиради. Маълум бўлишича, ёлланган солдатлар «Испания Саҳрои Кабири» деб аталмиш районда ҳаракат қиладиган қисмлар составида хизмат қилмоқдалар. Улардан икки киши — Япония гражданлари Куриова ва Танака матбуот вакилларига ўтган йили сентябрь ойида Мадридда маблағсиз қолганлиги ва уларни Франконинг мустамлака қўшинларига уч йил муддатга ёллаганлигини айтиб бердилар. Бу фактни шарҳларкан, Ғарб матбуоти сўз янка бир ҳол тўғрисида эмас, балки Испанияда жазо қўшинларига чет элликлари ёллаш кўпдан бери мавжудлиги тўғрисида кетаётганлигини таъкидлайди. Бироқ бу ҳол жамоатчиликдан қатъий сир тутилмоқда.

В. КАТИН, АПН мухбири.

АГРЕССОРЛАР ТИНИБ-ТИНЧИМАЁТИРЛАР

ҚОҲИРА, 9 июль. (ТАСС). Кеча кечқурун Сувайш каналининг шарқий қирғоғида турган Исроил босқинчилари танклар ва артиллерияни тўплаб, Сувайш шаҳрининг аҳоли зич яшайдиган районларидан бирини уч марта тўпга тутдилар. Ҳар сафар Миср қуролли кучлари қаттиқ жавоб ўти очиб, душманнинг ўт очиш позицияларини бостирдилар ва унга оғир талафот етказиб, ифвогарликни тўхтатишга мажбур қилдилар.

Бирлашган Араб Республикаси қуролли кучлари қўмондонлигининг тун давомида эълон қилинган расмий ахборотига кўра, Миср тўпчилари Сувайш шаҳри районини тўпга тутган Исроилнинг 2 артиллерия полкининг ўт очиш позицияларини яксон қилганлар, Исроилнинг 5 танкини ва 2 артиллерия қузатиш пунктини гумдон қилганлар. Душман аскарлари катта талафот кўрган.

Сувайшда Исроилнинг ифвогарлиги натижасида граждан аҳоли ўртасида қурбон бўлганлар кўп. Дастлабки маълумотларга кўра, 20 дан ортиқ киши ўлдирилган, бир неча уй-жой вайрон қилинган ва ёндириб юборилган.

Бирма иттифоқи. Мамлакатнинг тўртдан биридан кўпроғини эгаллаган Шан автоном давлати пойтахти — Таунджининг марказий кўчаларидан бири.

Н. Новиков фотоси (ТАСС фотохроникаси).

Мексика пойтахти олимпиадага тайёрланмоқда. Суратда: Мехико кўчаларида олимпиада эмблемаси.

С. Сичов фотоси (ТАСС фотохроникаси).

Яна ифвогарлик

ПХЕНЬЯН, 9 июль. (ТАСС). Корея марказий телеграф агентлиги хабар беради: АҚШ Корея Халқ армияси қисмларига қарата тўплардан ва миллтиқлардан ўқ узиб, Кореяда демаркация линиясининг ғарбий участкасидаги Манури районида яраш тўғрисидаги битимни бугун яна бузди.

ОБ-ҲАВО

Бугун кундузи Ўзбекистоннинг ҳамма районларида ҳаво очиқ келади, кучсиз шамол эсади, 34-39, жанубда 40 даражагача иссиқ бўлади.

Тошкентда ҳаво очиқ бўлиб, 36-38 даража иссиқ бўлади.

Редактор ўринбосари Х. ЁДГОРОВ.

В. И. Ленин номли Тошкент Давлат университетининг ректорати, партия ва касаба союз ташкилотлари ҳамда биология-тупроқшунослик факультетининг коллективи шу факультетнинг декан ўринбосари Қ. Ғ. Ғофуровга онаси Момохон ЮЛДОШЕВАнинг вафот этганлиги муносабати билан чуқур таъзия изҳор қиладилар.

СОВЕТ УЗБЕКИСТОНИ — Орган центрального Комитета Компартии Узбекистана, Верховного Совета и Совета Министров Узбекской ССР.

БИЗНИНГ АДРЕС ВА ТЕЛЕФОНЛАР: ТОШКЕНТ, «ПРАВДА ВОСТОКА» КЎЧАСИ № 28, Редактор — 336545, Редактор ўринбосарлари — 337914, 339323, Масъул секретарь — 334455. Масъул секретарь ўринбосарлари — 337283, Партия гурмуши — 333469, Марксизм-ленинизм назариясини пропаганда қилиш — 331216, Халқаро ҳаёт — 337604, Коммунистик тарбия — 331455, Саноат, капитал қурилиш ва транспорт — 334780, Совет қурилиши — 333258, Қишлоқ хўжалик — 337604, Адабиёт ва санъат — 332036, 337221, Фан, мактаб ва олий ўқув юртлари — 334451, Маҳаллий ахборот ва спорт — 332347, Оммавий ишлар ва хатлар — 338679, 333553, Иллюстрация — 334524, Стенографистка — 337343, Корректура — 337162, Эълонлар — 338142, Коммутатор — 330249, 330250, 330251, 330252, 330253, 330254, 330255, 330256, 330257, 330258, ОБЛАСТЬ МУХБИРЛАРИ: Андижон 48—85, Бухоро 31—41, Қарши 3—08, Нукус 42—62, Самарқанд 31—972, Термиз 23—27, Фарғона 41—88, Урганч 34—55.

Б. № — 160. Ўзбекистон Компартияси Марказий Комитети Бирлашган нашриётининг босмахонаси. Тошкент шаҳри. ИНДЕКС 64633. Р — 16564.